

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ВОЛИНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра прикладної лінгвістики

На правах рукопису

САВЧУК ОЛЬГА СЕРГІЙВНА

СНАТГРТ ЯК СЕМАНТИЧНА ДОМІНАНТА В МЕДІАДИСКУРСІ

Спеціальність: 035.10 Філологія. Прикладна лінгвістика

Освітньо-професійна програма: Прикладна лінгвістика. Переклад і
комп'ютерна лінгвістика

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

БІСКУБ ІРИНА ПАВЛІВНА,

докторка філологічних наук,

професорка кафедри прикладної лінгвістики

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 5

засідання кафедри прикладної лінгвістики

від 03 грудня 2024 р.

Завідувач кафедри

(о.м.) Берладин Ольга Богданівна

ЛУЦЬК - 2024

АНОТАЦІЯ

У роботі проаналізовані поняття дискурсу та його видів; детальніше описаний медіадискурс і його роль в медіа просторі; досліджено цілі використання дискурс аналізу та сфери його застосування; проаналізовано критичний дискурс аналіз та його етапи; визначено роль семантичної домінанти для тлумачення значень; описане явище штучного інтелекту та принципи його роботи. Результатами дослідження медійного дискурсу є виділення актуальних тем, поширених наративів та ставлення авторів до різних проблем. ЗМІ є не лише основним джерелом поширення інформації серед людей, але й засобом впливу на них. Таким чином визначено, що критичний дискурс аналіз є ефективним підходом до роботи із різними видами дискурсу, зокрема медіадискурсом, адже його мета полягає у виокремленні не лише буквальних, але й прихованих значень. Аналіз семантичних макроструктур, локальних значень та ідеологічних пресупозицій відкриває можливість розглянути дискурс досконаліше, фокусуючи увагу на ключових ідеях та глибоких питаннях. Як наслідок, медіатексти можна проаналізувати не лише поверхнево, але й дослідити ті сенси, які має на меті передати автор. У результаті дослідження 10 англомовних та 10 україномовних статей з'ясовано, що серед актуальних тематик медіатекстів є штучний інтелект. Поява *ChatGPT* спричинила багато дискусій та контroversійних ідей. Деякі автори висловлюють негативне ставлення до чат-бота через можливі небажані наслідки його використання, як от дезінформація, порушення авторських прав та правил академічної доброчесності, поширення конфіденційної інформації та ін. Інші ж є більш позитивно налаштованими, оскільки вбачають в *ChatGPT* шанс оптимізувати багато процесів та покращити різні суспільні сфери, зокрема освітню галузь та бізнес. Однак більшість авторів приймають нейтральну позицію, розглядаючи обидві сторони та залишаючи читачам можливість самостійно зробити висновки та прийняти рішення на користь використання чи не використання моделей ШІ.

Ключові слова: дискурс, медіадискурс, медіатекст, дискурс аналіз, критичний дискурс аналіз, семантична домінанта, штучний інтелект, ChatGPT

ABSTRACT

The paper analyses the concept of discourse and its types; describes media discourse and its role in the media space in more detail; examines the purposes of discourse analysis and its application; analyses critical discourse analysis and its stages; defines the role of semantic dominance in interpreting meanings; describes the phenomenon of artificial intelligence and the principles of its operation. The results of the study of media discourse are the identification of topical issues, common narratives and the attitudes of authors to various problems. The media is not only the main source of information dissemination among people, but also a means of influencing them. Thus, it is determined that critical discourse analysis is an effective approach to working with different types of discourse, including media discourse, because its purpose is to identify not only literal but also hidden meanings. The analysis of semantic macrostructures, local meanings and ideological presuppositions opens up the possibility of examining the discourse in more detail, focusing on key ideas and deeper issues. As a result, media texts can be analysed not only superficially, but also to explore the meanings that the author intends to convey. The study of 10 English and 10 Ukrainian-language articles revealed that artificial intelligence is among the most relevant topics in media texts. The emergence of ChatGPT has caused a lot of discussions and controversial ideas. Some authors express a negative attitude towards the chatbot because of the possible undesirable consequences of its use, such as disinformation, copyright infringement and violation of academic integrity, dissemination of confidential information, etc. Others are more positive, as they see ChatGPT as a chance to optimise many processes and improve various social spheres, including education and business. However, most authors take a neutral stance, considering both sides and leaving readers to draw their own conclusions and make a decision in favour of using or not using AI models.

Keywords: *discourse, media discourse, media text, discourse analysis, critical discourse analysis, semantic dominant, artificial intelligence, ChatGPT*

ABSTRAKT

Das Papier analysiert den Begriff des Diskurses und seine Arten; beschreibt den Mediendiskurs und seine Rolle im Medienraum genauer; untersucht die Ziele der Diskursanalyse und ihre Anwendung; analysiert die kritische Diskursanalyse und ihre Phasen; definiert die Rolle der semantischen Dominanz bei der Interpretation von Bedeutungen; beschreibt das Phänomen der künstlichen Intelligenz und die Prinzipien ihrer Funktionsweise. Die Ergebnisse der Untersuchung des Mediendiskurses sind die Identifizierung aktueller Themen, gemeinsamer Erzählungen und der Einstellungen der Autoren zu verschiedenen Problemen. Die Medien sind nicht nur die Hauptquelle für die Verbreitung von Informationen unter den Menschen, sondern auch ein Mittel, um sie zu beeinflussen. Daher wird festgestellt, dass die kritische Diskursanalyse ein effektiverer Ansatz für die Arbeit mit verschiedenen Arten von Diskursen, einschließlich des Mediendiskurses, ist, da ihr Ziel darin besteht, nicht nur wörtliche, sondern auch versteckte Bedeutungen zu identifizieren. Die Analyse semantischer Makrostrukturen, lokaler Bedeutungen und ideologischer Vorannahmen eröffnet die Möglichkeit, den Diskurs genauer zu untersuchen und sich auf Schlüsselideen und tiefer liegende Themen zu konzentrieren. Infolgedessen können Medientexte nicht nur oberflächlich analysiert werden, sondern auch, um die Bedeutungen zu erkunden, die der Autor zu vermitteln beabsichtigt. Die Untersuchung von 10 englischen und 10 ukrainischen Artikeln ergab, dass künstliche Intelligenz zu den wichtigsten Themen in den Medientexten gehört. Das Auftauchen von ChatGPT hat eine Menge Diskussionen und kontroverse Ideen ausgelöst. Einige Autoren äußern eine negative Haltung gegenüber dem Chatbot wegen der möglichen unerwünschten Folgen seiner Nutzung, wie Desinformation, Urheberrechtsverletzung und Verletzung der akademischen Integrität, Verbreitung vertraulicher Informationen usw. Andere sind positiver

eingestellt, da sie ChatGPT als eine Chance sehen, viele Prozesse zu optimieren und verschiedene soziale Bereiche, einschließlich Bildung und Wirtschaft, zu verbessern. Die meisten Autoren nehmen jedoch eine neutrale Haltung ein, betrachten beide Seiten und überlassen es den Lesern, ihre eigenen Schlussfolgerungen zu ziehen und eine Entscheidung für oder gegen den Einsatz von KI-Modellen zu treffen.

Stichworte: Diskurs, Mediendiskurs, Medientext, Diskursanalyse, kritische Diskursanalyse, semantische Dominante, künstliche Intelligenz, ChatGPT

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ I. Семантичний аналіз медіадискурсу	5
1. Дискурс та його види.	5
2. Медіадискурс та його роль в інформаційному просторі.....	12
3. Основи дискурс аналізу.	16
4. Семантична домінанта як одиниця тлумачення значення.....	24
5. Технології штучного інтелекту та феномен ChatGPT.....	28
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ II. Порівняльна характеристика згадок ChatGPT в медіадискурсі.....	35
1. ChatGPT в іноземному (англомовному) медіадискурсі.....	35
2. ChatGPT в україномовному медіадискурсі.....	63
Висновки до розділу 2	93
ВИСНОВКИ.....	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	96

ВСТУП

Поява *ChatGPT* в 2022 році викликала зацікавленість серед багатьох. Мільйони людей по всьому світу використовують *ChatGPT* у своїх цілях. На даний момент, його застосування поширюється на безліч сфер, включаючи освіту, бізнес, маркетинг, програмування, медицину та багато інших. Причиною цього є швидкість видачі вихідних даних, здатність аналізувати великі об'єми інформації та виконувати різноманітні завдання.

Однак багато користувачів не задумуються над тим, які негативні наслідки може мати використання штучного інтелекту. Серед них є дезінформація, порушення авторських прав, поширення конфіденційних даних, порушення правил академічної доброчесності та навіть деградація користувачів. Таким чином важливим завданням роботи є дослідження цих ризиків та визначення способів їх уникнення чи мінімізування. Одним із способів досягнення цього є аналіз медійного дискурсу, де різні автори описують роботу *ChatGPT* в окремих сферах та діляться власними ідеями того, як використовувати чат-бот раціонально та безпечно.

Актуальність дослідження зумовлена відсутністю системних досліджень розуміння семантичних особливостей лексеми *ChatGPT* та специфіки контекстуального вжитку цього оніма у медіадискурсі. Актуальними також є наукові розвідки, які пропонують розмаїття контекстуальних значень лексеми *ChatGPT* та сприйняття цього концепту у свідомості носіїв мови.

Мета дослідження полягає у визначенні сукупності значень лексеми *ChatGPT* в англomовному та україномовному медійному дискурсах із застосуванням критичного дискурс аналізу.

Поставлена мета передбачає розв'язання конкретних завдань:

- систематизувати підходи до визначення поняття дискурсу та його видів;
- розглянути медіадискурс та його ознаки;

- застосувати метод дискурс аналізу для добору та вивчення фрагментів англomовного та українomовного медійного дискурсів;
- провести критичний дискурс аналіз англomовного медіадискурсу;
- провести критичний дискурс аналіз українomовного медіадискурсу
- порівняти конотації оніма *ChatGPT* в обох видах дискурсу.

Предметом дослідження є вживання семантичної домінанти *ChatGPT* в англomовному та українomовному медіадискурсах.

Об'єктом дослідження є дискурсивні контекстуальні значення та набір конотацій у вжитках семантичної домінанти *ChatGPT* в англomовному та українomовному медіадискурсах.

Методи дослідження: критичний дискурс аналіз, методи інтерпретації тексту, семантичний аналіз.

Матеріал дослідження: 10 англomовних статей та 10 українomовних статей, відібраних із медійного простору за критеріями наявності семантичної домінанти *ChatGPT* у заголовках або серед ключових слів згаданих медіатекстів.

Елементи наукової новизни. У магістерській праці вперше проведений аналіз контекстуальних значень семантичної домінанти *ChatGPT* в англomовному та українomовному медіадискурсах, а також встановлені спільні та відмінні риси сприйняття семантичних ознак *ChatGPT* реципієнтами медіадискурсу.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що у ній зроблено внесок у сучасне дискурсознавство, запропоновано способи оптимізації критичного аналізу дискурсу під час вивчення медіатекстів.

Практичне значення нашого дослідження полягає в тому, що його результати можна використати під час викладання курсів з теоретичної та прикладної лінгвістики, дискурс аналізу, інтерпретації текстів.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були представлені у науковій статті «ОНІМ CHATGPT У МЕДІАДИСКУРСІ», опублікованої у студентському науковому збірнику «SCIENTIA EST POTENTIA: молодіжний науковий вісник факультету іноземної філології» (Луцьк, 2024).

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Магістерська робота містить двадцять одну таблицю. Під час написання цієї роботи було використано 165 джерел. Повний обсяг роботи – 112 сторінок.

РОЗДІЛ I. Семантичний аналіз медіадискурсу

1. Дискурс та його види.

Поняття дискурсу не є новим. Перші його згадки датуються Середньовіччям, а саме 14 століттям. Згідно із словником *Online Etymology Dictionary* слово має латинське походження і бере свій початок від слова *'discurrere'* або *'discursus'*. [105]

На перший погляд його першочергове значення не мало ніякого зв'язку із тим сенсом, який зараз вкладається в слово «дискурс», адже означало «бігання» або «рух туди-сюди». Лише наприкінці 14 століття слово набуло двох нових пояснень: «розмова» та «мислення». Взаємозв'язок між початковим та еволюційним значенням був метафоричним, оскільки виникла асоціація із потоком та обміном ідей під час розмови. Також у 16 столітті слово «дискурс» почали використовувати не тільки як іменник, але як дієслово, що означало «вести розмову, передавати думки чи ідеї, особливо в офіційній формі».

Для повноцінного розуміння значення слова «дискурс» ми проаналізували 4 онлайн словники. Згідно із словником *Cambridge Dictionary*, дискурс - це *"the use of language to communicate in speech or writing"*. [103]

Словник Collins надає інше пояснення, зазначаючи, що дискурс - це *"spoken or written communication between people, especially serious discussion of a particular subject"*. [104]

Відповідно до словника *Merriam-Webster* дискурс - це *"a mode of organizing knowledge, ideas, or experience that is rooted in language and its concrete contexts"*. [133]

Тлумачний словник української мови СЛОВНИК.ua трактує це поняття як «вид мовної комунікації, орієнтованої на обговорення та обґрунтування будь-яких значимих аспектів дій, думок та висловлювань її учасників.» [22]

Порівнявши ці визначення, можна зрозуміти, що дискурс - це багатогранне поняття. Це не лише спосіб передачі інформації від одного мовця

до іншого, але й процес застосування попереднього досвіду і знань для організації та висловлення думок як в усній, так і в письмовій формі.

На вивчення дискурсу впливають різні дотичні фактори, як контекст, вихідна інформація та обізнаність учасників розмови в темі. Щоб брати активну участь в комунікації, мовці повинні розуміти, про що йдеться, та мати базові знання стосовно теми обговорення.

Контекст виступає середовищем мови і впливає на розуміння дискурсу. Розрізняють ситуаційний контекст та культурний контекст. Ситуаційний контекст - це сама ситуація, а культурний контекст включає культурні особливості учасників дискурсу, а саме їхню мову, звичаї, історію. [165, р. 218]

На якість дискурсу також впливає розуміння теми, досвід та рівень знань. У випадках, коли учасники дискурсу не є достатньо ознайомленими із його суттю, можуть виникати непорозуміння, що і є причиною неоднозначності. Вона може проявлятися у використанні жаргонів, професіоналізмів, діалектів, жартів, які будуть незрозумілі іншим. Щоб уникнути цього, мають бути базові знання стосовно теми дискурсу.

Існує думка, що для досягнення успішного результату дискурсу, учасники повинні знайти спільну мову та досягти взаєморозуміння. Під час ведення дискурсу, зокрема усного, можуть виникати різні перешкоди. Перша з них - це власна інтерпретація суті діалогу. Тут велику роль відіграє часте домінування суб'єктивного бачення над об'єктивним. Протягом усього життя у людей формується світогляд на базі попереднього досвіду, цінностей, соціального кола. Моделі інтерпретації одних учасників дискурсу можуть повністю відрізнятися від інших. Це може бути причиною виникнення непорозумінь чи конфліктів. Для візуалізації процесу комунікації можна використати «правило айсберга». Зазвичай на поверхні води видно лише 10% льодовика. Так само і в розмові, 10% - це те, що ми кажемо і як ми це кажемо. Інші 90% - це прихована частина айсберга або ж наш світогляд, який впливає на розуміння сказаного.

Наступна перешкода - це культурні відмінності. Культура - це невід'ємна частина формування світогляду. Сюди входять традиції та звичаї, релігія, мова,

мистецтво, література, музика. Інтерпретація дискурсу відбувається крізь культурну призму, яка формувалася роками. [121, р. 38-40]

Для усунення цих перешкод потрібно вміти поставити себе на місце інших учасників дискурсу і намагатися зрозуміти їх точку зору. Проте також існує декілька інструментів, які можуть допомогти зробити процес комунікації більш ефективним. Один із них - це активне слухання. Суть цього методу полягає у тому, щоб показати іншому мовцеві, що вам цікаво. Цього можна досягти за допомогою додаткових питань, зорового контакту, кивання та іншої мови тіла.

Іншою результативною технікою є метод віддзеркалення. Особливо помітним він є у маленьких дітей, які вчаться говорити і повторюють фрази чи навіть цілі речення за батьками. В процесі комунікації цей інструмент допоможе показати, що ви не лише слухали іншого мовця, але і запам'ятали сказане. В деяких випадках ефективним також вважається повторювання мови тіла. Зазвичай це є дієвим способом для встановлення міцнішого контакту з іншим учасником комунікації. [121, р. 42]

Усний та письмовий дискурс також мають свої підкатегорії. Серед їх основних цілей можна виділити такі: поширення думок та ідей, передача інформації, переконання чи виклик емоцій. Зазвичай такі форми усного дискурсу, як діалог, дискусія чи обговорення мають неофіційний характер, оскільки комунікація ведеться в режимі реального часу. Це впливає на використання простих речень, більш зрозумілих слів та словосполучень. Проте також існують й інші приклади усного дискурсу, серед яких: дебати, перемовини, публічні виступи. Такі види комунікації передбачають використання офіційної мови, зокрема термінів, професійної лексики та складних речень.

Найбільш поширена форма письмового дискурсу - це література, а саме поетичний дискурс, який існує у формі віршів, поем, новел, п'єси. Також виділяють експресивний дискурс. До цього виду належать есе, особисте

листування, публікації в блогах. Іншими прикладами письмового дискурсу можуть також бути наукові публікації, інструкції та посібники. [125]

Окрім усного та письмового дискурсу, існує безліч інших класифікацій за різними категоріями. Головною передумовою цього є те, що дискурс виконує багато функцій, і в процесі еволюції та появи нових методів комунікації з'являється потреба в більшій кількості підходів до аналізу.

Наступною класифікацією дискурсу є поділ на офіційний та неофіційний. Існують різні причини використання того чи іншого виду. Основними передумовами є контекст та мета дискурсу, які впливають на те, який із типів дискурсу буде доречним у використанні. [102]

Офіційний дискурс - це спосіб передачі інформації в ході формального спілкування. Прикладами такого виду комунікації може бути ділове листування, конференції, засідання, онлайн зустрічі, презентації, промови, дискусії, статті. Офіційний дискурс можна охарактеризувати використанням структурованих речень, професійної мови та мовлення, термінів та офіційних звернень. Цей вид дискурсу є емоційно нейтральним і має на меті чітко та ефективно передати інформацію слухачам. [113]

Неофіційний дискурс використовують в процесі неформального спілкування, а саме: розмов з членами сім'ї чи родини, друзями, знайомими, однокласниками, колегами поза робочим часом. Також сюди входить спілкування в соціальних мережах. Для цього виду дискурсу характерна невимушеність та спонтанність. В більшості випадків учасники дискурсу використовують прості речення, розмовну мову, діалекти, сленг, вставні слова. Такий вид спілкування є емоційно забарвленим та передбачає не тільки застосування вербальної комунікації, але і невербальної, у тому числі міміки та жестів.

Дискурс також класифікують за функціями. На цю типологію впливає існування багатьох сфер життя. Всі вони у певний спосіб визначають розвиток дискурсу. До цієї класифікації належать такі види:

- політичний,

- юридичний,
- медичний,
- релігійний,
- науковий,
- військовий,
- медійний. [30, с. 13-14]

Політичний дискурс може бути як письмовим, так і усним. Цей вид дискурсу поширюється на політичні установи та окремих політиків, як президент, прем'єр міністр, парламент, а також політичні партії чи інші політичні течії. Зазвичай сюди входять промови, засідання, дебати, інтерв'ю, тексти законів, наказів, заяв, новини, політична реклама. [41, с. 76-77]

Окрім поширення інформації, одна із головних цілей цього виду дискурсу є вплив. Прикладом цього може слугувати політична реклама, де президент чи окремі політичні партії намагаються переконати громадян проголосувати за них на виборах. У яких випадках для досягнення позитивного результату застосовують техніки пропаганди.

Однак попри велику кількість негативних прикладів переконання чи маніпуляцій, існує поняття «здорового» політичного дискурсу. Виділяють чотири ключових фактори, які на це впливають. Перший - це чесність. Дезінформація вводить людей в оману та має вплив на зниження рівня довіри до політиків. Конструктивність є ефективним способом донести інформацію, розставити пріоритети чи наголосити на важливих моментах. Також важливим чинником є повага. Перш за все йдеться про повагу до інших кандидатів виборів чи інших парій, проте основою політичного дискурсу має бути і повага до аудиторії. Найкращим проявом цього є відсутність пропаганди та чіткість представленої інформації. Наступним фактором «здорового» політичного дискурсу є його доказовість та обґрунтованість. Будь-які типи політичного дискурсу мають базуватися на фактах, а не мати на меті лише викликати емоції в аудиторії через правильно підібрані слова та історії. [146]

Юридичний дискурс теж існує в усних та письмових формах. Цей вид дискурсу передбачає використання вузькопрофільної лексики для комунікації у правовій сфері. Представниками юридичного дискурсу є судді, адвокати, прокурори, нотаріуси, законодавці, а також інші представники правозахисту. Здебільшого його використовують в цілях правової комунікації: під час судових процесів та наукових досліджень, створенні, ухваленні, реалізації законів та правових норм. [71, с. 114-116]

Характерними особливостями юридичного дискурсу є висока формальність та об'єктивність, складний синтаксис, застосування специфічної лексики, сталих виразів та кліше. Тексти юридичних документів є основою для дослідження цього виду дискурсу. Сюди входять закони та нормативно-правові акти, рішення суду, юридичні договори, тощо.

Медичний дискурс є частиною усного та письмового спілкування в медичному контексті. Його представниками є не тільки лікарі, медсестри та інші працівники в сфері охорони здоров'я, а також пацієнти та їх родичі. Прикладами використання медичного дискурсу є прийоми та консультації, історія хвороби пацієнта, виписки та рецепти. [66, с. 11-12]

Медичний дискурс передбачає використання спеціалізованої термінології і особливих підходів та стратегій комунікації. Його унікальність полягає не лише в ефективній передачі важливої медичної інформації для точної діагностики та лікування, але і в чіткості інформування та емпатії до пацієнтів з метою мінімізування непорозумінь та створення довірливих стосунків. Важливою складовою медичного дискурсу є використання як вербальної, так і невербальної комунікації. Жести, зоровий контакт та мова тіла також впливають на ефективність спілкування між пацієнтом та лікарем.

Релігійний дискурс - це комунікація в сфері релігії, яка пов'язана із релігійними віруваннями, світоглядами та духовними цінностями. Цей вид дискурсу є унікальним, адже має на меті не просто передати інформацію, а ознайомити людей із релігійними книгами, наприклад, Біблія, Євангеліє, Псалтир, та таким чином наблизити їх до Бога. Представниками релігійного

дискурсу є патріархи, митрополити, архієпископи, єпископи, священники, диякони, капелани, ігумени, монахи та віряни. [141, р. 1-4]

Лексику релігійного дискурсу можна охарактеризувати великою кількістю метафор, символів, фразеологізмів та порівнянь, які використовують для відображення певних релігійних концептів чи постатей. До цього виду дискурсу належать священні книги, молитви, проповіді. Унікальність релігійного дискурсу проявляється в тому, що комунікація ведеться не лише між священнослужителями та вірянами, але і з Богом, де молитва виступає прикладом такого діалогу.

Науковий дискурс поширюється на використання спеціалізованої мови задля формулювання чітких наукових текстів. Метою цього виду дискурсу є передача наукової інформації аудиторії з метою доведення, вирішення, підтвердження чи спростування дослідницьких проблем. Здебільшого науковий дискурс використовується різними вченими, як от: біологами, астрономами, хіміками, фізиками, інженерами. Проте цей вид дискурсу поширений і в закладах освіти серед вчителів, викладачів та студентів.

Із твердження, наведеного вище, можна зрозуміти, що основою наукового дискурсу є наукові тексти, а саме статті, монографії, дисертації, посібники, тези. Окрім письмової форми, науковий дискурс також існує і в усній - у вигляді конференцій, доповідей, дискусій, дебат, лекцій чи семінарів. Для наукових текстів характерним є логічний, чіткий, структурований виклад матеріалу, який базується на певних дослідженнях, правилах та фактах. Важливу роль у цьому виді дискурсу відіграє використання термінології та мовних кліше. [18, с. 18-36]

Військовий дискурс - це вид офіційної чи неофіційної комунікація, пов'язаної із військовою справою. Центральними темами цього виду дискурсу є війни, збройні конфлікти, військова служба, зброя, військове обладнання, техніка та інші. [60, с. 98-100]

В офіційній комунікації військовий дискурс поширюється на команди, накази, розпорядження, військові документи. Неофіційна складова передбачає

спілкування між різними представниками війська у побуті чи поза несенням служби. Проте особливістю цього виду комунікації є існування ієрархії військових звань, а саме: солдат, сержант, лейтенант, капітан, майор, підполковник, полковник, майор.

Для військового дискурсу характерними є використання великої кількості термінології, аббревіатур, професіоналізмів та жаргону. Незважаючи на офіційність та відповідність вимогам, така лексика часто має емоційне забарвлення, оскільки військовослужбовці працюють в надзвичайних умовах. [35, с. 373-374]

Медійний дискурс або медіадискурс - це різновид комунікації, яка відбувається в масмедійному просторі. Його головна функція - це передача інформації за допомогою різних каналів: газети, журнали, книги, радіо, телебачення, інтернет. Важливою складовою цього виду дискурсу є те, що він повністю орієнтується на аудиторію. Представники медіадискурсу, а саме журналісти, радіо- та телеведучі, редактори, кореспонденти, зазвичай мають на меті не просто поширити інформацію, але і переконати слухача чи читача. [57]

Основою дослідження медійного дискурсу виступають медіатексти як в усній, так і в письмовій формі. Таким чином аналізується повідомлення, які передають за допомогою засобів масової інформації. Це можуть бути статті в газетах, репортажі новин, публікації в соціальних мережах, тощо.

Отже, поняття дискурсу є дуже гнучким. Існує багато визначень, але підсумовуючи їх, можна зробити висновок, що насамперед, дискурс - це про усну та письмову комунікацію, яка відбувається в різних сферах життя. Розвиток світу, поява нових технологій та засобів зв'язку напряму впливають на еволюцію дискурсу. Якщо раніше головною передумовою спілкування було залучення двох людей, то зараз воно може відбуватися між людиною та «машиною» у формі бота чи штучного інтелекту.

2. Медіадискурс та його роль в інформаційному просторі.

Потреба спілкування виникла ще в первісному суспільстві, коли люди намагалися навчитися базовим принципам комунікації для виживання. З плином часу та постійним розвитком світу, з'явилася необхідність у поширенні інформації на загал. Таким чином наприкінці Середньовіччя, у XV столітті, Йоганн Гутенберг винайшов друкарський верстат. Це стало поштовхом для масового виробництва та розповсюдження друкованих медіа, а саме книг, газет, журналів, брошур. Чотири сотні років це слугувало головним джерелом інформації для суспільства, а наприкінці XIX століття відбулися еволюційні зміни, і почали з'являтися електронні медіа у формі телеграфів, радіо, телевізорів. Прогресивність цієї події була обумовлена тим, що інформацію можна було передавати не лише письмово, але й усно. Зокрема з'явилася змога використовувати візуальні сигнали. У XXI столітті відбувся прорив у розвитку технологій. Великий вклад внесла поява цифрових медіа, а саме інтернету, соціальних мереж та штучного інтелекту. Передача інформації вийшла на новий рівень, адже стало можливим поширювати великі об'єми даних, фото, аудіо, відео. Інформування людей стало простішим і ефективнішим.

Медіа - це засоби та канали, які використовують для збереження, відтворення та передачі інформації. Основними характеристиками медіа є динамічність, різноманітність, інтерактивність, впливовість та всеосяжність. [163]

Медіадискурс - це одиниця, яка позначає способи комунікації, які існують в медіа просторі. Окрім передачі інформація, медіадискурс має ряд інших завдань: структурувати, описати та пояснити поданий матеріал, навчити та підвищити обізнаність, розважити та переконати аудиторію. [34, с. 268]

Американський політолог Бернард Сесіл Коен у своїй книзі *“The press and foreign policy”* написав: *“the press may not be successful all the time in telling people what to think, but it is stunningly successful in telling its readers what to think about”*. Ця цитата чітко відображає вплив медіадискурсу на думки людей, адже у багатьох випадках засоби масової інформації застосовують для вигоди у

вигляді реклами чи пропаганди. Медійний дискурс має прямий вплив на переконання людей, змінює ставлення до певних подій, постатей, наративів. [84]

Існує багато різних класифікацій медіадискурсу. Окрім розмежування на усний та письмовий, медійний дискурс також поділяють за каналом передачі інформації. Сюди належить дискурс преси, радіомовлення, телебачення та інтернет-дискурс. [58, с. 36-37]

В основі наступної класифікація медіадискурсу лежить тематика медіатексту. Це обумовлене потребою передачі актуальної інформації з різних сфер суспільства: політичної, економічної, наукової, спортивної, освітньої та інших.

Одним із найбільш популярних тем, які обговорюють в засобах масової інформації є політика. Здебільшого політичні медіатексти включають інформацію про проблеми, які існують в політиці, дії та рішення, які приймає уряд, чи зміни, які відбуваються чи мають відбутися в державі. Варто зазначити, що саме політична сфера і є джерелом пропаганди. Різні медіа канали можуть подавати інформацію про певні події чи окремих політиків упереджено, що впливає на сприйняття аудиторії, адже вона не отримує фактичної інформації. Проте в дійсності політичний медіадискурс має бути направлений на подачу прозорої та об'єктивної інформації. [98]

Pew Research Center провів дослідження *Spring 2022 Global Attitudes Survey* серед 19 країн, поставивши питання: «Чи мають соціальні мережі позитивний чи негативний вплив на демократію?». Згідно із результатами 57% респондентів відзначили цей вплив як позитивний, а 35% - негативний. Зокрема 73% учасників опитування стверджували, що великою перевагою є те, що вони є постійно проінформовані стосовно актуальних подій, які відбуваються в їхній країні та в світі загалом. Серед позитивного впливу також виділили те, що існування політичного медіадискурсу в соціальних мереж та інтернеті покращило сприйняття людей із різних етнічних груп, релігій та рас. Проте в той же час 84% респондентів зазначили, що через велику кількість спекуляцій

навколо теми політики в медіа, журналістам стало простіше маніпулювати за допомогою неправдивої інформації та чуток. Окрім цього, 65% людей відповіли, що вони є розділені у своїх політичних поглядах, що свідчить про наявність пропагандистських наративів в політичному медійному дискурсі. [164]

Тема економіки є напряду пов'язаною з політикою в медійному дискурсі. У засобах масової інформації часто піднімають питання показників національної економіки, інфляції, державного боргу, заробітніх плат, пенсій, податків, корупції. Велика кількість людей покладається на інформацію, презентовану в мас-медіа як на достовірне джерело, проте навколо цієї сфери також існує багато маніпуляцій. Саме тому важливою є медіаграмотність, тобто вміння «фільтрувати інформацію». Тут значну роль відіграють навички аналізу інформації та критичного мислення. Медіаграмотність допомагає громадянам бути соціально активними, ставити під сумнів сказане або написане та вимагати обґрунтувань тих чи інших економічних рішень. [73]

Формою передачі інформації у медійному дискурсі є медіатекст. Відмінність медіатексту від звичайного тексту полягає в його багатогранності, а саме наявності вербальних, візуальних, аудіовізуальних складових. Його також можна охарактеризувати високою прагматичністю, оскільки в більшості випадків він успішно виконує поставлені цілі та впливає на цільову аудиторію. [115, р. 105-107]

Медіатексти використовують з метою впливу на свідомість аудиторії. За певних умов медійний дискурс також орієнтується на швидку реакцію суспільства. Найшвидшим способом висловити свою думку стосовно поданої інформації є коментарі в соціальних мережах. Коли різні представники ЗМІ публікують допис в Instagram, Facebook чи на своїх офіційних вебсайтах, інформуючи аудиторію про певні події, Інтернет-користувачі можуть надати миттєвий фідбек. Проаналізувавши ці коментарі, можна зрозуміти, чи отримала новина підтримку, чи викликала резонанс в суспільстві. Аналіз цих даних може бути корисною базою для формування подальших новин. [6]

Медіатекст може впливати на суспільство двома способами: за допомогою аргументів або маніпуляцій. Перший спосіб передбачає подачу інформації, базуючись на офіційних джерелах та фактах. Аргументація - це добросовісний підхід, адже аудиторія має змогу самостійно сформулювати ставлення до новини. Другий спосіб вважається більш ефективним, проте неетичним, адже здебільшого є упередженим і пов'язаний із навіюванням. За допомогою маніпуляції відбувається вплив на свідомість людей, їх цінності та світосприйняття. Аудиторію змушують сприймати інформацію так, щоб це було вигідно адресантам.

Існує багато підходів, які використовують в медіадискурсі, щоб презентувати медіатекст «вигідно», серед них:

- викривлення та перекручування: коли факти подають фрагментами із однієї точки зору;
- приховування: ціленаправлене упушення цінної інформації;
- фабрикація: свідомо заміна даних на неправдиві;
- створення «інформаційного шуму»: коли великий потік інформації нівелює змогу аудиторії об'єктивно її оцінювати. [6]

Отже, медіадискурс відіграє ключову роль в інформаційному просторі. Засоби масової інформації орієнтуються на різну аудиторію, проте мають спільну мету - передати повідомлення та вплинути на адресата. Як наслідок, правильно подана інформація має вплив на формування думки громадськості. Саме тому важливою є медіаграмотність. Вміння аналізувати інформацію стає корисною навичкою для кожного громадянина, адже за допомогою нього можна навчитися не сприймати всі новини в інформаційному просторі беззаперечно.

3. Основи дискурс аналізу.

Велика кількість дисциплін та галузей дослідження впливають на те, що терміни «дискурс» та «дискурс аналіз» не мають загальноприйнятих визначень. Проаналізувавши тлумачення різних науковців, ми дійшли висновку, що

дискурс аналіз - це мультидисциплінарний підхід дослідження письмової та усної мови та її функцій під впливом різних факторів, як контекст, культурні норми, ідеології, аудиторія та інших. Він передбачає ґрунтовний аналіз текстів, не як окремих речень, а як набір сенсів з багатогранними значеннями. [131, р. 1-2]

Першочергово на появу дискурс аналізу вплинув розвиток теорії структуралізму, представники якої вивчали мову як комплексну систему взаємопов'язаних частин. Одним із них є лінгвіст Фердинанд де Соссюр. У своїх дослідженнях він розділяє поняття мови на два рівні: «мова» (*langue*) і «мовлення» (*parole*). Згідно із цим поділом мова - це система знаків і правил, а мовлення - це процес використання мови з метою комунікації. Поява методології структуралізму стала поштовхом для дослідження не лише мови як структури, але й мови та мовлення як основ соціальної комунікації. [59, с. 5]

Поняття «дискурс аналізу» вперше згадав американський лінгвіст Гарріс Зелліг в 1952 році у своїй статті "*Discourse Analysis*". У своїх працях він зазначав важливість вивчення мови не лише, орієнтуючись на її внутрішні аспекти, але і з інших точок зору. Зокрема Гарріс стверджував, що необхідним є аналізувати контекст, а саме контекстуальні речення для отримання детальної інформації. [122, р. 20-22]

Наступним етапом розвитку дискурс аналізу стала поява соціолінгвістики. Її засновником є лінгвіст Делл Хаймс. Центральною темою його досліджень стало спілкування в соціальному контексті. Інші представники цієї гілки лінгвістики також вивчали вплив соціальних факторів на морфологію, синтаксис, семантику. Пізніше це стало основою для появи аналізу дискурсу.

У 1980х роках дискурс аналіз стали широко використовувати як методологія. Серед вчених, які досліджували цей підхід та почали публікувати різні праці в той час були Теун ван Дейк, Норман Ферклаф, Рут Водак та інші. Сучасний дискурс аналіз активно розвивається, адже постійно з'являються нові теми досліджень. Найбільш актуальними зараз є суспільні проблеми, гендерні

відмінності, політика, війна, міграція, екологічний стан, фізичне та ментальне здоров'я, медіа та штучний інтелект. [122, р. 20-22]

Як зазначалося раніше, процес дискурс аналізу є комплексний та відбувається під впливом певних чинників, а саме: контексту, когезії, когерентності та прагматики.

Контекст відіграє одну із ключових ролей та визначає наступні кроки аналізу дискурсу. Згідно із Теун ван Дейком, аналіз дискурсу неможливий без урахування контексту, який є сукупністю ситуаційних, соціальних та культурних факторів, що впливають на його створення і розуміння. [160]

Головна мета дискурс аналізу - це проаналізувати значення дискурсу, способи та засоби його вираження. Проте існує і другорядна ціль, а саме - оцінка дискурсу, на яку безпосередньо впливає контекст. Згідно із моделлю Майкла Галлідея, контекст поділяють на три види: лінгвістичний, ситуаційний та культурний. [165, р. 219]

Лінгвістичний контекст - це внутрішнє середовище дискурсу, яке визначає зв'язки між певними його сегментами, як от: фразами, реченнями, абзацами. Ситуаційний контекст є більш загальним і поширюється на саме середовище, в якому існує дискурс. На нього безпосередньо впливають учасники дискурсу та те, де і коли він генерується. Культурний контекст стосується культурних особливостей, звичаїв та релігійних вірувань учасників дискурсу, які впливають на розуміння самого дискурсу. Також окремі дослідники, як наприклад, Аніта Фетцер, виділяють ще один вид контексту - когнітивний. Він включає пам'ять, попередні знання та когнітивні моделі, які можуть формувати сприйняття дискурсу. [165, р. 219-220]

Дискурс та контекст не просто тісно існують разом, але також залежать та підсилюють один одного. До прикладу одне і те саме речення, сказане в різних ситуаціях, набуває відмінних значень. Як наслідок розрізняють різні види функцій контексту в дискурс аналізі. Сюди входять усунення неоднозначностей, передбачення подальшого змісту, розуміння значення невідомого слова та доповнення пропущеної інформації, коли в контексті

надаються додаткові деталі, які допомагають краще зрозуміти сенс сказаного чи написаного. [165, р. 222]

Наступними фундаментальними чинниками, які впливають на дискурс аналіз є когезія та когерентність. Дослідники М. Галлідей та Р. Газан детально описали ці два поняття у своїй праці “*Cohesion in English*”. Згідно з ідеями, викладеними в книзі, текст як частина дискурсу може бути когерентним за двох умов: коли він відповідає контексту ситуації, і коли його складові є логічно пов’язані один з одним, звідки і впливає поняття когезії. Ці два аспекти є базовими, оскільки їхнє поєднання надає тексту значення та робить його легшим для сприйняття. [96]

М. Галлідей класифікує когезію на дві категорії: граматичну та лексичну. Основна ціль когезії передбачає використання відповідних слів, фраз та речень, щоб зробити текст легким для сприйняття та розуміння. Граматична когезія пов’язана із створенням зв’язків у тексті за допомогою граматичних структур, а саме:

- референцій, наприклад, займенників, щоб повернутися до ідей, згаданих раніше;
- субституцій слів або фраз для уникнення повторів;
- еліпсисів, тобто пропусків певних слів чи фраз, які читач чи слухач може самостійно зрозуміти з контексту;
- сполучників для зв’язку частин речень або окремих речень в тексті.

За допомогою цих способів реалізації граматичної когезії дискурс набуває зв’язності (когерентності) та цілісності. [96]

Лексична когезія поширюється на використання повторень, синонімів, антонімів, гіпонімів, гіперонімів та колокацій. Ці лексичні елементи додають різноманітності дискурсу, підкреслюють відмінності між поняттями та детальніше їх описують. Таким чином це сприяє зв’язності тексту, забезпечуючи його логічну викладеність та зрозумілість.

Теун ван Дейк у своїй книзі “*Text and Context*” визначає когерентність як семантичну властивість дискурсу. Він стверджує, що аналіз дискурсу з точки

зору цілісності тексту базується на розгляді окремих речень відносно всього тексту. У своїй праці ван Дейк розрізняє два рівні когерентності: лінійну (послідовну) та глобальну. Лінійна когерентність стосується зв'язків як всередині одного складного речення, так і між послідовними реченнями в тексті, а глобальна когерентність розглядає дискурс або в цілому, або його окремі фрагменти. [96]

Окрім того, Теун ван Дейк дав визначення поняттю «макроструктури», зазначивши, що кожен дискурс має загальну семантичну структуру, яка представлена в певній ієрархії. Одним із прикладів макроструктури дискурсу є визначення його теми, що сприяє кращому розумінні змісту та когерентності тексту.

Прагматичний аспект дискурсу пов'язаний із аналізом значення, написаного чи сказаного мовцем у певному контексті і з конкретною метою. Прагматика відіграє важливу роль в аналізі дискурсу, адже зосереджується не просто на описі речень чи фрагментів тексту, але й на більш комплексних компонентах, як от, мовленнєвий акт та комунікативна імплікатура.

Вперше поняття мовленнєвого акту було описане Джоном Остіном в книзі *“How to Do Things with Words”*, де він зазначив, що, висловлюючи певні речення, мовці виконують певні дії. Дослідник підкреслює, що мовленнєві акти не існують самостійно, адже наявність одного мовленнєвого акту зазвичай впливає на появу іншого. У своїй праці Дж. Остін розрізняє три види мовленнєвих актів: локутивний, ілокутивний і перлокутивний. Локутивний акт включає процес говоріння, тобто вимовлення слів, фраз, речень для передачі інформації. Ілокутивний акт пов'язаний із наявністю цілей комунікації, тобто наміру, який стоїть за сказаним. Як наслідок, причина того, що каже мовець може відрізнитися від буквального значення сказаного. До цього виду мовленнєвого акту входять привітання, обіцянки, прохання, вибачення, подяка і тд. Перлокутивний акт зосереджується на ефекті сказаного на слухача. Тобто це результат мовлення, який може мати різний вплив на аудиторію, наприклад, переконати, змусити до дій, розсмішити, налякати та ін. [61, с. 11-12]

Імплікатура також є важливою складовою прагматики дискурсу. Це поняття вперше описав англійський філософ Пол Грайс для позначення того, що мовець має на увазі, проте не зазначає буквально. Він також поділив імплікатуру на два види: комунікативну та конвенційну. Комунікативна імплікатура виникає в процесі спілкування і залежить від контексту, в той час як, конвенційна імплікатура може існувати поза його межами. Комунікативна імплікатура тісно пов'язана із принципом кооперації та чотирма максимами Грайса (максимом кількості, якості, релевантності та способу вираження (манери)). За допомогою них можна проаналізувати не лише суть сказаного, але і зрозуміти приховані значення. [61, с. 11-12]

Дискурс аналіз не є новою темою дослідження, тому існує безліч його класифікацій. Сюди входить наративний, конверсаційний, мультимодальний, критичний дискурс аналіз (КДА) та інші. В цій роботі ми детальніше розглянемо критичний дискурс аналіз.

Тему критичного дискурс аналізу вивчали різні дослідники, серед яких Норман Ферклаф, Теун ван Дейк та Рут Водак та інші. Нормана Ферклафа вважають засновником підходу КДА. Він розглядає цей вид дискурс аналізу з точки зору соціології. Ферклаф виділяє три етапи аналізу дискурсу. Перши етап - це аналіз тексту, а саме мови, яка в ньому використовується, включаючи граматику, лексику та стилістичні прийоми. Другий етап - це інтертекстуальний аналіз, який передбачає дослідження зв'язків між різними текстами, що створює загальне бачення культурної парадигми текстів. Третій етап - це соціокультурний аналіз, тобто аналіз соціального та культурного контексту, в якому існує текст. На думку Ферклафа цей етап є дуже важливим. Дослідник зазначає, що соціальний контекст складається із трьох рівнів: соціальних структур (суспільні правила), соціальних практик (суспільні дії) та соціальних подій. У своїх працях, він також досліджує вплив мови на владу, а саме зазначає, що мова є важливим чинником, за допомогою якого владу можна підтримати або кинути їй виклик. Здійснюючи критичний дискурс аналіз, можна прослідкувати роль мови в соціальному контексті, наприклад, зрозуміти,

як вона використовується для створення різних суспільних проблем, як от нерівності, расизму, сексизму та інших. Таким чином їх можна уникнути або вирішити. [122, р. 248-265]

Теун ван Дейк має схожі ідеї до ідей Нормана Ферклафа. Він теж вважає, що критичний дискурс аналіз, який він ще узагальнює до поняття *Critical Discourse Studies*, направлений на розуміння та вирішення соціальних проблем. Т. ван Дейк вивчає цей метод з точки зору соціокогнітивного підходу. Він досліджує, як мова і суспільство впливають одне на одного, і як люди думають та розуміють мову. Т. ван Дейк стверджує, що *Critical Discourse Studies* - це мультидисциплінарний метод, який поєднує в собі три основні складові: пізнання (*cognition*), суспільство та дискурс. [161]

Когнітивістика передбачає вивчення розуму і процесів, які в ньому відбуваються, включаючи мислення, сприйняття, пам'ять та навчання. Т. ван Дейк розрізняє два види пам'яті: короткочасну і довготривалу. Довготривалу поділяють на епізодичну (персональну, автобіографічну) та семантичну (спільну, соціокультурну).

Наступними концептами когнітивної науки є такі:

- семантичні ментальні моделі, які відповідають за суб'єктивну репрезентацію ситуацій в дискурсі;
- цілі - ментальні моделі ситуацій, які мають відбутися;
- прагматичні контекстуальні моделі - ментальні моделі, які керують адаптацією дискурсу до певного соціального середовища;
- знання, ідеології та ставлення, які показують спільні бачення та переконання окремих спільнот чи суспільних груп;
- когнітивні процеси, як от створення та розуміння дискурсу, на які впливають контекстуальні моделі, знання та ідеології. [161]

Другою складовою *Critical Discourse Studies* є соціальні структури, як от, різні організації, соціальні групи та класи, які відіграють важливу роль у формуванні дискурсу та комунікації. Цей принцип, описаний Теуном ван Дейком, підтримує ідеї Нормана Ферклафа. Таким чином Т. ван Дейк

стверджує, що дискурс і соціальні структури взаємно впливають один на одного. Соціальні структури, наприклад, соціальні класи можуть визначати, як люди комунікують, а дискурс зі свого боку сприяє формуванню соціальних структур та суспільним змінам.

Основою *Critical Discourse Studies* є сам дискурс та його структура, тобто мовні особливості. Аналіз структури дискурсу допомагає краще зрозуміти, як мова функціонує в соціальних контекстах. Сюди входить дослідження граматичних, прагматичних, стилістичних, семіотичних та інших структур.

Згідно із дослідженням Т. ван Дейка, важливим етапом КДА є аналіз контексту, що передбачає розгляд місця та часу, учасників та їхні особливостей, цілей, колективних знань та ідеологій. Також велику роль лінгвіст приділяє семантичним макроструктурам, тобто аналізу глобальних значень та тем. На думку Т. ван Дейка, дослідження семантичних макроструктур допомагає зрозуміти основну інформацію дискурсу, виражену мовцем. Таки чином можна виділити ключові ментальні моделі, що домінують у сприйнятті аудиторії. [161]

Наступною складовою критичного дискурс аналізу є локальні значення, які досліджують на мікрорівні. У такий спосіб можна проаналізувати ментальні моделі мовця та зрозуміти конкретні значення, які він чи вона ставить за мету передати. Сюди належить використання певних слів, фраз, імплікатур та ідеологічних пресупозицій. Все це демонструє ідеї, які можуть не завжди бути чітко висловлені, проте слухач чи читач розуміє їх з контексту. У результаті цього в аудиторії формується бачення мовця та його ідеологічних переконань. [161]

Рут Водак також активно досліджує метод критичного дискурс аналізу. У своїх працях вона стверджує, що цей підхід є міждисциплінарним і має використовувати не тільки лінгвістичні методи, але і соціальні теорії. Таким чином, застосовуючи КДА, варто мислити критично та піддавати сумніву написане чи сказане, щоб глибше проаналізувати той чи інший дискурс. Згідно із Р. Водак, сферами дослідження КДА є політика ідентичності, мовна політика

та аналіз нових жанрів, пов'язаних із технологічним прогресом, як от, інтернет, візуальні медіа та інші. Центральними темами у її працях є влада та суспільство. На думку дослідниці, мова відіграє важливу роль у формуванні відносин між ними. Р. Водак наголошує на важливості аналізу різних жанрів дискурсу і, зокрема, аспектів інтертекстуальності (зв'язку між текстами) та реконтекстуалізації (адаптації дискурсу до різних контекстів). Це дає змогу прослідкувати соціальні проблеми та реакцію влади на них. [122, р. 248-265]

Отже, дискурс аналіз - це комплексний підхід дослідження різних жанрів дискурсу. Цей метод має на меті проаналізувати не лише сенси, буквально виражені в дискурсі, але і прихованні значення. Велика кількість зовнішніх факторів впливають на дискурс аналіз, один із найважливіших є контекст. Дискурс не лише залежить від нього, але і адаптується під певні ситуації. Критичний аналіз дискурсу як один із різновидів ДА є всебічним методом дослідження. Багато науковців приділяють увагу ролі соціуму та влади в КДА. За допомогою цього підходу можна проаналізувати не лише сам дискурс, але і зрозуміти наміри його автора.

4. Семантична домінанта як одиниця тлумачення значення.

Семантика - це наука про значення. Вперше це поняття почало з'являтися в стародавні часи паралельно із філософією та логікою. У своєму діалозі «Кратил» філософ Платон досліджував зв'язок між назвами та речами. Його аналіз продовжив Арістотель. Він стверджував, що ключем вивчення мови є лексичний аналіз, а саме вивчення значення слів як окремо від контексту, так і як частину синтаксичного контексту. На думку Арістотеля, слова є знаками, які викликають ментальні концепти в думках людей. Ці концепти пов'язані із реальними об'єктами із зовнішнього світу. [148, р. 142-149]

Лише в 19 століття семантика була визнана окремою галуззю лінгвістики. Цьому посприям німецький лінгвіст Крістіан Карл Рейзіг, який започаткував новий термін - семасіологія. Важливий внесок також зробив французький мовознавець Мішель Бреаль. У своїй парці "*Essay de sémantique*"

він вивчав не лише значення слів і те, як воно змінюється з часом, але й почав досліджувати семантичні поля, тобто об'єднання слів із схожими значеннями.

Значну роль в дослідженні семіотики відіграв американський філософ Чарльз Пірс. Він запропонував класифікувати знаки за їх формою і значенням, яке вони представляють. Таким чином дослідник виділив три види знаків: ікони, індекси та символи. Характерною ознакою знаків-ікон є те, що вони схожі на об'єкти, які вони репрезентують. Знаки-індекси є результатом причинно-наслідкових зв'язків між тим, що людина спостерігає і як це трактує. Знаки-символи базуються на конвенції, тобто подібності між знаками і тим, що вони позначають, немає, проте вони наділені певними значеннями. [70, с. 188-190]

Важливими частинами семантики є сенс та референція, адже вони формують базу для розуміння лінгвістичних виразів. Сенс - це ключове значення лінгвістичної одиниці (слова, фрази чи речення). В лінгвістиці цей концепт позначає абстрактне значення виразів та їхнє місце в мережі семантичних зв'язків. На відміну від референції, яка безпосередньо стосується конкретних речей або сутностей, сенс виражає їх основне значення, проте може не мати прямого зв'язку із ними. Здебільшого для розуміння сенсу виразу потрібно порівняти його з іншим виразом, визначивши схожі та відмінні риси. [148, р. 142-149]

Розглядаючи концепт референції, важливо звернути увагу на один з його ключових складових, а саме - референт (*referent*). Референт вказує на предмет чи сутність, яку описує чи позначає слово або фраза. Варто зазначити, що значення (*meaning*) та референт не є однаковими концептами, адже значення - це лінгвістичне поняття, а референт - це фактичний об'єкт поза мовною системою. [162, р. 6-9]

Окрім цього, в семантиці часто використовують багатогранний термін «концепт». Його ввели для позначення загального поняття, яке вказує на різні явища в декількох наукових напрямках. Це універсальний термін, який формується під впливом багатьох чинників, зокрема когнітивних навичок носіїв

мови та культурних аспектів. Концепт розглядають як ментальну одиницю свідомості, адже він охоплює сукупність знань про певний об'єкт та вираження цих знань за допомогою мовних засобів. [69, с. 68-69]

Існує багато дискусій стосовно різниці між термінами «поняття» та «концепт». Одні науковці вважають, що вони схожі, проте інші вбачають відмінні риси. Перш за все, різниця пов'язана із тим, що ці два терміни можуть використовувати в різних наукових напрямках. Зокрема, поняття розглядають як частину концепту. Проте головна відмінність полягає в тому, що поняття описує чіткі ознаки об'єкту, а концепт орієнтується на абстрактне уявлення цього об'єкту в свідомості носіїв мови.

Аналізуючи значення, розрізняють декілька основних аспектів, а саме: граматичний та лексичний, денотативний та конотативний. Граматичне значення є більш абстрактним та стосується зв'язків між словами в мові. Воно орієнтується на граматичні властивості слів, як от: частини мови та граматичні форми (однина чи множина). Лексичне значення пов'язане із конкретним значенням окремих слів. Це не тільки основна концепція, яку передає слово, але й певні ідеї, емоцій та уявлення. [124, р. 145-148]

Лексичне значення поділяють на конотативне та денотативне. Денотативне значення - це концептуальний зміст слова, що визначає те, до чого слово безпосередньо відноситься. Денотація є ширшою категорією ніж референт, адже вона охоплює всі потенції референти одного слова. Наприклад, референтом слова «кіт» є якийсь конкретний кіт, на який він вказує. Денотативне значення цього слова пов'язане із загальним поняттям «кіт», яке всім знайоме. Конотація пов'язана із додатковим значенням та емоційними асоціаціями, які має слово поза межами його буквального значення. Конотативне значення залежить від контексту, а саме від часу, місця, мовця та його намірів і інших факторів. Конотацію поділяють на чотири види: стилістичну, евалюативну, емоційну та експресивну. Стилiстична конотація відображає ставлення мовця до соціальних обставин та вибору функціонального стилю мови (офіційного чи неофіційного). Евалюативна

конотація вказує на схвалення чи несхвалення предмету обговорення. Емоційна конотація виражає почуття та емоції мовця, а експресивна показує їх інтенсивність. Конотативне значення розвивається на основі денотативного. Це можна прослідкувати в словах, які набувають нових значень через зміни в суспільстві чи інші чинники. [124, р. 145-148]

У семантиці виділяють окреме поняття - функціонально-семантичне поле (ФСП). Його використовують для позначення граматичних та лексичних одиниць, які об'єднані в певні семантичні категорії за спільними семантичними функціями. Основним завданням аналізу ФСП є вивчення семантики поля. Елементами цього аналізу є виокремлення семантичної категорії та її складу. Важливу роль відіграє семантична домінанта, яка позначає найважливіші ознаки обраного поля. [39, с. 17-18]

Одним із ключових підходів роботи із компонентами ФСП є системно-парадигматичний аналіз. Насамперед він передбачає розгляд складових семантичної домінанти, які наділені семантичним потенціалом. Сюди належить наявність багатьох значень певної мовної одиниці та вплив контексту на трактування та розширення цих значень. Результатом дослідження семантичної домінанти є виокремлення ключових тематик, які формують сприйняття всього дискурсу та впливають на розуміння поданої теми читачем. Наприклад, семантична домінанта концепту *ChatGPT* включає різні поняття, а саме: модель штучного інтелекту, віртуальний помічник, чат-бот, велика мовна модель, неймережа та багато інших. Усі ці синоніми позначають одну семантичну домінанту та об'єднанні спільними ознаками. [39, с. 17-18]

Отже, при дослідженні значення лінгвістичних одиниць потрібно брати до уваги всі його аспекти. Семантика є важливою частиною дискурс аналізу. Можна провести паралель між певними етапами ДА та семантичним аналізом, а саме: визначення семантичних макроструктур та аналіз сенсу, адже обидва орієнтуються на дослідження глобальних значень лінгвістичних одиниць, а також між локальним значенням та значенням, наділеним мовцем, оскільки і те, і інше націлене на інтерпретацію контекстуальних значень в дискурсі.

Аналогічно необхідним є конотативний аналіз, адже за допомогою нього можна зрозуміти не лише сенс сказаного, але й емоції, наміри та ставлення мовця до теми обговорення.

5. Технології штучного інтелекту та феномен ChatGPT.

Сфера штучного інтелекту (ШІ) стрімко розвивається, тому немає загальноприйнятого, сталого визначення, яке б всебічно пояснило це явище. Кожен дослідник намагається інтерпретувати це поняття, орієнтуючись на наявні здібності ШІ. Андреас Каплан та Майкл Генлайн описують штучний інтелект як систему, здатну інтерпретувати дані, навчатися та адаптуватися для досягнення конкретних цілей. Автори книги *“Artificial Intelligence: Foundations of Computational Agents”* Девід Пул та Алан Макворт визначають ШІ як сферу вивчення синтезу і аналізу обчислювальних агентів, які діють інтелектуально. Згідно із їхнім дослідженням, агент є розумним, якщо його дії відповідають певним умовам та цілям, він може адаптуватися до змін, вчитися із попереднього досвіду та приймати відповідні рішення, враховуючи обмеження в сприйнятті та обчисленні. Дослідники Стюарт Расселл та Пітер Норвіг теж розглядають штучний інтелект з точки зору розумних агентів, які виконують дії на основі отриманих вказівок. Вони виділяють чотири підходи в сфері ШІ:

- машини, які думають як люди (зосереджуючись на когнітивних процесах людини);
- машини, які діють як люди (орієнтуючись на поведінку, а не на мислення);
- машини, які діють раціонально (націлені на оптимальні дії); та
- машини, які думають раціонально (фокусуючись на оптимальному плануванні та прийнятті рішень). [82, р. 8]

Термін «штучний інтелект» був введений Джоном Маккарті в 1956 році під час першої конференції на цю тему, хоча дослідження в цій сфері почалися раніше. У 1943 році Воррен МакКаллох та Волтре Піттс опублікували важливу статтю, описавши, що взаємопов'язані штучні нейрони можуть виконувати

логічні операції. Таким чином вони заклали основу для майбутніх досліджень штучного інтелекту. [155]

Англійський математик Алан Тюрінг суттєво вплинув на сферу штучного інтелекту своєю публікацією “*Computing Machinery and Intelligence*”, яку він видав в 1950 році. В цій праці він представив тест Тюринга, який також відомий як «Гра в імітацію». Центральним питанням цього дослідження є питання: «Чи можуть машини думати?». Тюрінг мав на меті дослідити здатність машин демонструвати інтелект на рівні з людським. Він вважав, що якщо машину не можна відрізнити від людини, то їй можна присвоїти здатність мислити. В основі тесту лежить діалог між трьома гравцями: суддею, людиною та комп'ютером. Беручи до уваги питання та відповіді, суддя повинен визначити, ким є його співрозмовник: людина чи комп'ютерна програма. При цьому перед комп'ютерною програмою стоїть важливе завдання - створити хибне враження, змусивши суддю прийняти неправильне рішення. Таким чином Тюрінг стверджував, що якщо машина може досягнути успіху під час Гри в імітацію та не бути виявленою, її можна вважати такою, що здатна проявляти інтелектуальну поведінку. [155]

У період між 1950 та 1970 роками відбулися перші втілення штучного інтелекту в життя. У 1966 році Джозеф Вейценбаум розробив один із перших чат-ботів, назвавши його *ELIZA*. Ця програма була розроблена для імітації розмови з психотерапевтом. Принцип роботи цього чат-боту був доволі простий, адже програма перефразувала запит користувача, використовуючи методи зіставлення шаблонів та заміна ключових слів у відповіді. Проривом в сфері ШІ стало створення першого людиноподібного робота *WABOT-1* в 1972 році. Цей робот мав навички для елементарної комунікації і також міг частково взаємодіяти із навколишніми предметами, наприклад, рухати руками та брати невеликі предмети. [155]

Подальші дослідження орієнтувалися на розробку експертних систем для емуляції здатності людей приймати рішення. На початку 21 століття системи штучного інтелекту почали активно розвиватися. Так в 2011 році комп'ютерна

система ШІ *Watson*, створена компанією *IBM*, виграла у телевізійному шоу *Jeopardy!*, перемігши чемпіонів цієї гри. Успіх цієї системи полягав у здатності обробляти природню мову та аналізувати великі об'єми даних. Важливою розробкою цього століття є *ChatGPT*, чат-бот з генеративним штучним інтелектом, представлений у 2022 році компанією *OpenAI*. Маючи близько 175 мільярдів параметрів, *ChatGPT* може генерувати зв'язний текст, відповідати на запитання та виконувати різні завдання обробки природної мови. [155]

На основі можливостей штучного інтелекту його поділяють на дві категорії: слабкий (*weak, narrow*) та сильний (*strong, general*). Слабкий ШІ стосується систем, створених для виконання конкретних завдань. Зазвичай можливості цього виду штучного інтелекту розраховані на роботу лише у вузьких галузях. Сильний ШІ спрямований на відтворення когнітивних здібностей людей. Його основна мета полягає не лише в тому, щоб вирішити звичайні запити користувачів, але й логічно мислити, вчитися на власному досвіді та працювати з креативними завданнями. В сучасних дослідженнях також почали вести дискусії стосовно створення штучного суперінтелекту (*artificial superintelligence*), який може перевершити людський інтелект та почати автономно розробляти інші інтелектуальні системи. Проте станом на зараз ця ідея залишається гіпотезою. [82, p. 10]

Поняття штучного інтелекту є комплексним і включає різні компоненти. Головними його складовими є машинне навчання (*machine learning*), глибоке навчання (*deep learning*) та обробка природної мови (*natural language processing*).

Машинне навчання - це підгалузь ШІ, яка зосереджується на створенні алгоритмів для покращення ефективності виконання завдань. Алгоритми машинного навчання використовують статистичні методи, базуються на попередньому досвіді та зворотньому зв'язку для обробки більшої кількості даних. Машинне навчання поділяють на три види: кероване, некероване та навчання з підкріпленням. Кероване машинне навчання (*supervised learning*) пов'язане із використанням позначених даних (*labeled data*) для вирішення

проблем класифікації. Людина, яка працює з машиною, дає даним окремі позначення, алгоритм розпізнає їх і класифікує нові дані на основі попередніх прикладів. Некероване навчання (*unsupervised learning*) зосереджується на розумінні закономірностей та зв'язків в базах даних без використання позначень. Завдяки цьому виду навчання алгоритми здатні аналізувати головні компоненти та кластеризувати дані. Навчання з підкріпленням (*reinforcement learning*) передбачає використання зворотного зв'язку для скеровування дій алгоритмів. Воно працює за принципом «успіх-винагорода». Коли машина робить правильні дії та наближається до бажаного результату, отримує позитивний відгук. Кожен з видів машинного навчання має різні цілі та сприяє швидкому розвитку галузі. [82, р. 11-12]

Глибоке навчання є підгалуззю машинного навчання і одним із ключових елементів штучного інтелекту, який застосовує нейронні мережі, створені за зразком людського мозку. Вони використовують великі неструктуровані набори даних та можуть виконувати складні завдання, як розпізнавання об'єктів, розуміння їх абстрактних ознак, переклад з мови на мову в реальному часі та інші. Один із прикладів таких програм є віртуальні помічники. Вони за допомогою глибокого навчання покращують процес обробки природної мови, яка є наступною важливою складовою штучного інтелекту. Цей компонент відіграє ключову роль у синтезі природної мови, завдяки ньому машини вміють зчитувати, розуміти та реагувати на людську мову. Використання *NLP* також поширюється на переклад текстів та аудіо, аналіз тональності тексту (*sentiment analysis*) та покращення взаємодії між машиною та користувачем. [138]

Окрім цих трьох компонентів штучного інтелекту, виділяють й інші, не менш важливі, а саме: експертні системи (*expert systems*), робототехніка (*robotics*) та комп'ютерне бачення (*computer vision*). Експертні системи використовують спеціальні знання та системи на основі правил, нейронних мереж та нечіткої логіки (*fuzzy logic*) для вирішення складних проблем. Вони зараз широко застосовуються в різних сферах, а саме в сфері фінансів, охорони здоров'я та освіти. Робототехніка зосереджена на розробці та експлуатації

роботизованих машин для виконання напіваавтономних і автономних завдань. Їх активно використовують в промисловості для автоматизації виробництв, а також в сфері сільського господарства, охорони здоров'я та логістики. За допомогою комп'ютерного бачення машини можуть аналізувати та інтерпретувати зображення і відео, сегментувати та виявляти окремі об'єкти. Прикладами використання цього елементу ШІ є віртуальна та доповнена реальність, розпізнавання облич та автономні автомобілі. [138]

ChatGPT здебільшого поєднує в собі три основні компоненти ШІ: машинне навчання, глибоке навчання та обробку природної мови. Це розширена діалогова система для генерації тексту, розроблена компанією *OpenAI* та представлена 30 листопада 2022 року. Вона створена на основі *Generative Pre-trained Transformer (GPT)* і призначена для обробки природної мови. Цей чат-бот генерує відповіді на вхідні дані, тобто запити користувачів, а також може виконувати різні завдання, як переклад текстів, завершення речення, математичні рівняння та інші. [132, р. 3-5]

Цей віртуальний помічник навчається на обширних наборах даних, отриманих з вебсайтів, книг, статей. Це сприяє вивченню мовних моделей та структур. На основі керованого навчання та навчання з підкріпленням *ChatGPT* не просто надає вихідну інформацію, а вивчає закономірності для майбутніх відповідей. Чат-бот передбачає наступне слово в послідовності, орієнтуючись на попередній контекст. Цей процес триває доки не буде згенеровано повне речення або певна кількість слів. Модель зосереджується на менших частинах вхідних даних, що підвищує точність і релевантність відповіді. [132, р. 3-5]

Важливу роль відіграє навчання за допомогою зворотнього зв'язку людини (*reinforcement learning from human feedback*). Ще на етапі навчання та тестування моделі тренери виступали як в ролі користувача, так і асистента ШІ. Вони імітували діалог між чат-ботом та людиною, що допомогло віртуальному помічнику *ChatGPT* навчитись вести діалог ефективно. Для покращення відповідей чат-боту тренери створили систему винагороди, аналізуючи якість, релевантність, узгодженість вхідних даних та ранжуючи їх за цими

показниками. На основі цього зворотнього зв'язку, модель коригує свої параметри та оптимізує відповіді.

Отже, штучний інтелект - це прогресивна галузь, яка постійно розвивається. За допомогою ШІ виконання багатьох завдань стало швидшим та ефективнішим. Його використовують у великій кількості сфер для вдосконалення різних процесів. Розвиток цієї галузі комп'ютерної лінгвістики орієнтується на покращення життя людей, проте деякі науковці припускають, що за таким стрімким зростанням популярності штучного інтелекту можуть стояти різні загрози для суспільства.

Висновки до розділу 1

В першому розділі ми проаналізували такі ключові поняття, як: дискурс, дискурс аналіз, семантика та штучний інтелект. Немає одного загальноприйнятого визначення дискурсу, різні дослідники та словники тлумачать його по-своєму. Проте, узагальнивши ці пояснення, можна дійти висновку, що дискурс передбачає передачу інформації, емоцій, культурних аспектів від одного мовця іншому в певному контексті. Зважаючи на багатогранність цього поняття, стає зрозумілим, чому існує так багато його видів. Різні типи дискурсу орієнтуються на різноманітні сфери життя суспільства і мають певні схожі та відмінні характеристики.

Медіадискурс є важливим різновидом дискурсу, адже саме медіатексти мають великий вплив на аудиторію. Засоби масової інформації визначають те, що є популярним, що буде обговорюватися та критикуватися в суспільстві і навіть те, якими будуть результати виборів. Медіадискурс може включати аспекти пропаганди та маніпуляції, що можна прослідкувати в різних новинах. Саме тому, на нашу думку, важливо розвивати медіаграмотність та критичне мислення, щоб вміти самостійно оцінювати подану інформацію та формувати власну думку.

Дискурс аналіз є одним із підходів, який допоможе детально дослідити як усний, так і письмовий текст. Цей метод орієнтується на аналіз не лише

буквальних значень, але й прихованих сенсів. Одним із найбільш поширених видів ДА є критичний дискурс аналіз. Його основна мета полягає в розгляді локальних значень та ідеологій, які відображають ставлення автора до конкретної теми.

Семантика відповідає за тлумачення значення і є суттєвою складовою дискурс аналізу. Як зазначалося раніше, існує різниця між сенсом та значенням, наданим мовцем, тому, здійснюючи критичний аналіз дискурсу, потрібно аналізувати саме конотативне значення, адже воно залежить від контексту.

В першому розділі ми також досліджували тему штучного інтелекту. Ця явище є актуальним сьогодні, що зумовлює його активне використання в різних сферах суспільства. Існує багато обговорень навколо штучного інтелекту. Багато дослідників вбачають в ньому не лише позитивний вплив на суспільство та автоматизацію багатьох процесів, але й загрозу для людства в цілому. Однак ще немає доказів створення реальних прикладів штучного суперінтелекту, тому ця тема поки що залишається гіпотезою.

РОЗДІЛ II. Порівняльна характеристика згадок ChatGPT в медіадискурсі

1. *ChatGPT* в іноземному (англомовному) медіадискурсі.

У теперішній час *ChatGPT* є найпопулярнішою моделлю штучного інтелекту. Оскільки він є вільним в доступі, мільйони людей користуються ним щодня. Зазвичай *ChatGPT* стає в нагоді для збору інформації, аналізу та написання текстів, вирішення різного роду завдань та багато іншого. Здебільшого цей інструмент використовують в сфері освіти, технологій, фінансів, мистецтва та інших. Проте *ChatGPT* часто виступає предметом обговорень, адже не всі люди підтримують його активне застосування. Отож в цьому розділі ми розглянемо різні англomовні статті з медіа про *ChatGPT* та проаналізуємо їх, використовуючи метод критичного дискурс аналізу.

Першим прикладом є стаття “*Noam Chomsky: The False Promise of ChatGPT*”, опублікована в американській щоденній газеті *The New York Times*. Ноам Чомскі описує своє ставлення до *ChatGPT*. Він окреслює принципи роботи моделей штучного інтелекту та порівнює їх з людським розумом. Таким чином автор публікації намагається показати, що, незважаючи на широкий спектр здібностей ШІ, він все одно не зможе перевершити розум людей, адже працює на основі баз даних та «запам'ятовуванню» попередніх запитів. Серед унікальних властивостей людського інтелекту Чомскі виділяє здатність думати, описувати та передбачати події. Також автор зазначає, що моделі ШІ не мають моральних цінностей. Цієї здатності *ChatGPT* був позбавлений навмисно, щоб не суперечити поглядам своїх користувачів по всьому світу. [126]

Стаття є прикладом семантичної пам'яті, адже описує речі, які є загальновідомими. Визначаючи семантичні макроструктури публікації, варто зазначити, що її центральна тема частково відображена в заголовку. Звідси можна зрозуміти, що глобально цей дискурс описує недоліки *ChatGPT* в порівнянні з людським розумом. Для кращого розуміння головних ідей статті можна виділити такі семантичні макроструктури:

M1. Штучний інтелект має як оптимістичний вплив, так і виступає причиною для занепокоєння.

M2. Штучний інтелект працює з великими обсягами даних, проте не здатний повторити вміння людей думати та використовувати мову.

M3. Людський розум - це ефективна система, яка здатна опанувати розвивати мову на несвідомому рівні.

M4. Здатності *ChatGPT* до передбачення є перебільшеними, адже базуються на розпізнаванні шаблонів та статистичному аналізі.

M5. Справжній інтелект проявляється в здатності думати та висловлювати неординарні, проте глибокі ідеї.

M6. Справжній інтелект здатний до морального мислення.

M7. *ChatGPT* - це аморальна та некомпетентна модель ШІ, яка нездатна балансувати між творчістю та обмеженнями.

Аналізуючи семантичні макроструктури цієї статті, можна чітко прослідкувати негативне ставлення автора до *ChatGPT*. Він вважає, що людський мозок неможливо перевершити, адже ті функції, які йому природньо наділені, не можуть бути штучно відтвореними для створення моделей ШІ.

Щоб ґрунтовніше проаналізувати ставлення Н. Чомскі статті до *ChatGPT*, також варто розглянути локальні значення та ідеологічні пресупозиції. Таким чином ми зможемо дослідити дискурс на мікрорівні та прослідкувати позицію автора стосовно ключових тем. Для кращого розуміння, ми презентуємо цю інформацію у вигляді таблиці (див. Табл. 1)

Таблиця 1. Локальні значення із статті “*Noam Chomsky: The False Promise of ChatGPT*”

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>artificial intelligence</i>	<p>“<i>the capability of computer systems or algorithms to imitate intelligent human behavior</i>”</p> <p>[78]</p>	<p>Наукова галузь, яка безуспішно намагається відтворити та перевершити людський мозок.</p>

<i>ChatGPT</i>	<i>“ChatGPT is a generative artificial intelligence (AI) chatbot which can generate human-like conversational responses” [88]</i>	Популярна, проте аморальна, фальшива і лінгвістично некомпетентна модель ШІ, яка нездатна повторити функції людського розуму.
<i>human mind</i>	<i>“the part of a person that makes it possible for him or her to think, feel emotions, and understand things” [134]</i>	Неперевершена та природна здібність людини, яку неможливо відтворити.
<i>language acquisition</i>	<i>“the process by which humans acquire the capacity to perceive and comprehend language” [128]</i>	Здатність людського мозку, якої немає в штучного інтелекту.
<i>grammar</i>	<i>“the study or use of the rules about how words change their form and combine with other words to express meaning” [114]</i>	Вроджена і генетична здатність людей створювати складні речення та формувати думки, якої нема в <i>ChatGPT</i> .
<i>prediction</i>	<i>“an act of predicting, saying what you think will happen” [143]</i>	Людське вміння, яке є дуже поверхневим та сумнівним в <i>ChatGPT</i> .
<i>morality</i>	<i>“ a system of principles and values concerning people's behaviour, which is generally accepted by a society or by a particular group of people” [139]</i>	Здатність людей, якої немає в <i>ChatGPT</i> , що підтверджує відсутність справжнього інтелекту в цій моделі ШІ.

Ці локальні значення допомагають ефективно визначити ідеологічні пресупозиції. Детально проаналізувавши цей дискурс, можна зрозуміти, що Н. Чомські негативно ставиться до *ChatGPT*. На його думку, ця модель ШІ безпідставно має таку популярність. Автор описує конкретні приклади,

стверджуючи, що людський розум є унікальним, і його функції неможливо відтворити за допомогою штучного інтелекту.

Наступна стаття має назву “*AI experts weigh dangers, benefits of ChatGPT on humans, jobs and information: ‘Dystopian world’*” і була опублікована в американському інформаційному каналі *Fox News Channel*. Її автор Ніколас Ланум досліджує ставлення різних експертів з штучного інтелекту до *ChatGPT*, звертаючи увагу на небезпеку та переваги, які представляє ця модель. Таким чином статтю можна поділити на три умовні частини, де кожна з них відповідає певному фахівцю. Першим є Кріс Меттманн, головний спеціаліст з технологій та інновацій в Лабораторії реактивного руху НАСА. Він стверджує, що люди недооцінюють вміння та навички штучного інтелекту, в той час як ці моделі здатні показувати значно вищі результати в різних тестах. К. Меттманн виділяє одну із переваг алгоритмів ШІ, зазначаючи, що вони не втомлюються. Як наслідок, ці моделі можуть кардинально вплинути на автоматизацію різних процесів та виконання певних завдань в межах окремих професій. Наступним експертом є колишній консультант *Google* та один із засновників платформи *DataGrade* - Джо Тоскано. Він підкреслює, що штучний інтелект може стати причиною розвитку антиутопічного світу, адже інформація, яку він надає, ніяк не перевіряється, тому згодом виникатимуть труднощі у розмежуванні правдивих фактів від неправдивих. Проте Тоскано також вказує і на позитивні характеристики ШІ, стверджуючи, що ці моделі можуть бути використані для розширення людських здібностей та виконання завдань, які не завжди під силу людям. Третім фахівцем є директор компанії *Fiddler* Крішна Гейд. Він стурбований безпекою персональних даних користувачів і підтримує думку попереднього експерта, зазначаючи, що походження відповідей, згенерованих ШІ, не є відомим, що робить це джерело інформації ненадійним. [129]

У статті присутні приклади лише семантичної пам'яті, адже ніхто з експертів не ділиться власним досвідом, а поширює відомі факти. Глобальне значення дискурсу базується на дослідженні як позитивних, так і негативних характеристик *ChatGPT*. Стаття містить наступні семантичні макроструктури:

M1. Алгоритми генеративного штучного інтелекту одночасно становлять небезпеку і пропонують переваги для різних сфер життя.

M2. *ChatGPT* - це система, яка містить понад трильйон нейронів і безперервно навчається.

M3. Моделі ШІ здатні неперервно працювати і можуть перевершувати людей у різних тестах.

M4. Великі інтернет компанії збирають і обробляють дані для інтернету, що виступає основним джерелом «знань» алгоритмів ШІ.

M5. Результати, згенеровані ШІ, також можуть мати помилки, що викривлює сприйняття користувачів.

M6. Якщо ШІ використовують для написання текстів та виконання певних завдань, це потрібно зазначати в роботі.

M7. Хороше майбутнє - це майбутнє, де ШІ використовують не для заміни здібностей людей, а збільшення їх рангу.

M8. Моделі ШІ нагадують «чорний ящик», адже не завжди зрозумілим є походження інформації, яку вони подають.

M9. Системи ШІ є статистичними, а не логічними, тому чим більше даних надходять до них, тим краще вони працюють.

Ці семантичні макроструктури відображають те, що в дискурсі немає конкретно визначеної основної характеристики *ChatGPT*. Різні експерти розглядають обидві сторони та аналізують штучний інтелект всебічно. На основі цього можна виділити основні локальні значення. (див. Табл. 2)

Таблиця 2. Локальні значення із статті “*AI experts weigh dangers, benefits of ChatGPT on humans, jobs and information: ‘Dystopian world’*”

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	“ <i>ChatGPT is a generative artificial intelligence (AI) chatbot which can generate human-like</i>	Це революційна модель ШІ, яка має багато функцій і може виконувати безліч завдань, проте вона ще недостатньо досліджена,

	<i>conversational responses</i> ” [88]	тому не можна повністю орієнтуватися на дані, які вона надає.
<i>dystopian world</i>	<i>“an imaginary place characterized by everything being as bad as it can be”</i> [107]	Світ, в якому люди не здатні відрізнити правду від брехні через негативний вплив дезінформації, спричиненої ШІ.
<i>self-aware</i>	<i>“knowing and understanding yourself very well”</i> [150]	Здатність, яка на даний момент присутня лише в людей, проте існує висока можливість, що незабаром вона буде однією із вмінь ШІ.
<i>to get tired</i>	<i>“be drained of strength and energy”</i> [157]	Функція, яка притаманна лише людям, проте якої позбавлений ШІ, що робить його високоефективним.
<i>black box</i>	<i>“a small machine that records information about an aircraft during its flight, used to discover the cause of an accident”</i> [86]	Опис моделі ШІ, який вказує на те, що походження інформації, згенерованої ШІ, зазвичай є недостатньо зрозумілим.
<i>guardrails</i>	<i>“a railing that serves as a protective barrier, as on a staircase or alongside a highway”</i> [116]	Обмеження, які мають бути накладені на моделі ШІ для забезпечення прозорості інформації.

Ці локальні значення підтверджують той факт, що автор статті не висловлює свою думку стосовно *ChatGPT*. Ідеологічні пресупозиції базується на ставленні трьох ключових експертів до моделей ШІ. На основі цього

дискурсу можна зрозуміти, що їхні позиції є неоднозначними. Вони описують різні вміння ШІ, проте наголошують і на небезпеках, визначаючи, що користування цими алгоритмами, зокрема *ChatGPT*, має бути обдуманим та дещо обмеженим.

Наступна стаття має схожу тематику, адже в ній описані позитивні здібності та негативний вплив *ChatGPT* на суспільство. Її назва - “*The promise and peril of ChatGPT, a remarkably powerful AI chatbot*”, і вона була опублікована Тімом Парсонсом 2022 року на платформі новин *Hub* при університеті Джонса Гопкінса. Автор статті теж досліджує ставлення професора Тінглонга Дайя до штучного інтелекту, а саме - *ChatGPT*. Він описує здатність цієї моделі виконувати велику кількість завдань, проте звертає увагу читача на відсутність мислення в алгоритмі ШІ. Тім Парсонс зазначає, що *ChatGPT* з легкістю оперує людською мовою, що відрізняє його від попередніх прикладів ШІ. Професор Тінглонг Дай ділиться своїм досвідом використання *ChatGPT* та стверджує, що цей віртуальний помічник допускає помилки в згенерованих даних. Автор статті також вказує на ризик використання ШІ для поширення дезінформації та надмірне застосування студентами для виконання домашнього завдання. В кінці статті можна побачити заклик професора до читача використовувати ШІ як асистента, а не замісника, що демонструє ставлення до *ChatGPT*. [140]

Автор описує думку експерта стосовно *ChatGPT*, тому в статті здебільшого присутні приклади семантичної пам'яті. Проте в одному із абзаців Тінглонг Дай ділиться власним досвідом користування ШІ, що є прикладом епізодичної пам'яті. Аналізуючи статтю, можна виділити такі семантичні макроструктури:

M1. *ChatGPT* працює на основі величезної кількості текстових даних та швидко виконує різні завдання, що зумовлює його популярність і щоденне використання мільйонами людей.

M2. Незважаючи на феномен *ChatGPT*, ця модель не здатна думати, а просто імітує людську мову, проте робить це ефективніше за інші моделі ШІ.

М3. *ChatGPT* часто генерує помилкову інформацію впевнено, створюючи оманливе відчуття авторитету.

М4. Цей інструмент надає дешевий та легкодоступний простір для створення дезінформації.

М5. Занадто покладаючись на штучний інтелект, люди можуть втратити навички мислення.

М6. Студенти мають використовувати ШІ як доповнення до знань, а не для їх заміни.

За допомогою семантичних макроструктур можна зрозуміти глобальне значення дискурсу. Воно полягає в аналізі *ChatGPT*, як визначенні його корисних навичок, так і виділенні негативних сторін для застереження користувачів. Для кращого розуміння цього дискурсу варто розглянути локальні значення. (див. Табл. 3)

Таблиця 3. Локальні значення із статті “*The promise and peril of ChatGPT, a remarkably powerful AI chatbot*”

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	“ <i>ChatGPT is a generative artificial intelligence (AI) chatbot which can generate human-like conversational responses</i> ” [88]	Ефективна модель ШІ, якою користується багато людей, проте яка допускає помилки та може бути використана в негативних цілях.
<i>to think</i>	“ <i>to believe something or have an opinion or idea</i> ” [156]	Здатність людського мозку, якої немає <i>ChatGPT</i> .
<i>human language</i>	“ <i>a system of communication which consists of a set of sounds and written symbols which are used by the people of a particular country or region for talking or writing</i> ” [127]	Вміння людей комунікувати між собою, яке штучний інтелект намагається імітувати, щоб у своїх відповідях бути наближеним до людей.

<i>sentient</i>	“capable of sensing or feeling” [151]	Оманливе враження, яка складається при комунікації із <i>ChatGPT</i> через його здатність швидко та ефективно відповідати на запити користувачів.
<i>mistake</i>	“an action or decision that is wrong or produces a result that is not correct or not intended” [137]	Фактор, який вказує на те, що дані, згенеровані <i>ChatGPT</i> , не завжди є точними та правильними, тому їм не можна необдуманно довіряти.
<i>misinformation</i>	“wrong information which is given to someone, often in a deliberate attempt to make them believe something which is not true” [135]	Приклад використання <i>ChatGPT</i> в негативних цілях.
<i>to replace</i>	“put something or someone else in their place to do their job” [147]	Загроза, яка існує, оскільки люди занадто покладаються на ШІ, використовуючи його для виконання завдань замість них.

Ці локальні значення відображають ставлення експерта до *ChatGPT*. Аналізуючи їх, можна зрозуміти, що ідеологічні пресупозиції базуються на переважно негативних поглядах. Тінглонг Дай визнає те, що *ChatGPT* перевершує багато попередніх моделей ШІ, здатний виконувати безліч завдань і користується популярністю серед людей, однак він застерігає аудиторію, зазначаючи, що використання ШІ має бути обмеженим та раціональним.

Стаття “*ChatGPT is going to change education, not destroy it*” була написана Віллом Дугласом Хівеном та опублікована в журналі *MIT Technology*

Review. Тут автор розглядає вплив *ChatGPT* на освітню сферу. Ціль статті - проаналізувати як штучний інтелект може посприяти покращенню освіти. На початку публікації Вілл Д. Хівен описує реакцію вчителів та викладачів на появу *ChatGPT*. Через хвилю занепокоєння багато шкіл почали забороняти використання штучного інтелекту. Одна згодом, розглянувши вміння *ChatGPT*, дійшли висновку, що чат-бот можна використати в позитивних цілях: покращити освіту, зробити уроки більш інтерактивними та оптимізувати багато навчальних процесів. Багато дискусій ведеться стосовно списування та інших проявів академічної недоброчесності, адже представники освітньої сфери вважають, що ШІ лише полегшує цю задачу для учнів. Автор зазначає, якщо завдання можна легко зробити за допомогою чат-боту, потрібно змінювати самі завдання, а не забороняти використання штучного інтелекту. Стало зрозуміло, що поява *ChatGPT* - це лише початок великих змін, тому потрібно навчитися їх приймати і правильно використовувати. Роль фасилітаторів цих змін мають зайняти вчителі та викладачі. Під час уроків *ChatGPT* можна використовувати для ведення дебатів, створення аргументів для письмових робіт, персоналізованих пояснень інформації для учнів з особливими потребами та багато іншого. [120]

У статті присутні приклади семантичної пам'яті, адже Вілл Д. Хівен описує думки різних представників освітньої сфери та розглядає різні способи застосування *ChatGPT*. Глобальне значення цього дискурсу можна легко зрозуміти, адже воно відображене в заголовку публікації. Автор схиляється до думки, що *ChatGPT* може стати ефективним інструментом покращення освіти. Для того, щоб це підтвердити, варто розглянути семантичні макроструктури:

M1. Поява *ChatGPT* в 2022 році викликала занепокоєння серед багатьох представників освітньої сфери, тому школи почали вводити заборони на використання ШІ учнями.

M2. Згодом багато вчителів та викладачів дійшли до висновку, що *ChatGPT* можна використовувати в позитивних цілях для покращення освіти.

М3. Заборона ШІ є малоефективною, адже він уже є частиною світу, тому потрібно навчитись правильно інтегрувати його в освітні процеси.

М4. Згідно із дослідженням, проведеному в США, *ChatGPT* використовують не лише учні, але і вчителі для створення різних завдань та виконання адміністративних обов'язків, що потребують багато часу.

М5. Якщо шкільні завдання можна легко вирішити за допомогою чат-ботів, потрібно змінювати підхід до освіти, а не забороняти чат-боти.

М6. Як наслідок таких змін, вчителі тепер виступають не лише носіями інформації, але й фасилітаторами, які мають навчити учнів правильно користуватися результатами технологічної революції.

М7. Застосування *ChatGPT* в освіті є хорошою можливістю зробити уроки більш інтерактивними та спонукати учнів бути більш творчими і критично мислити.

Отже, ці семантичні макроструктури чітко вказують на те, що *ChatGPT* має багато позитивних застосувань в освіті. Проте важливо розглянути локальні значення, приховані в дискурсі, щоб краще зрозуміти головні ідеї статті. (див. Табл. 4)

Таблиця 4. Локальні значення із статті “*ChatGPT is going to change education, not destroy it*”

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	“ <i>ChatGPT is a generative artificial intelligence (AI) chatbot which can generate human-like conversational responses</i> ” [88]	Модель штучного інтелекту, яка здатна змінити та покращити сферу освіти.
<i>education</i>	“ <i>the process of teaching or learning, especially in a school or college</i> ” [108]	Сфера, яка через свої застарілі підходи, потребує змін.
		Представники освітньої сфери, чия завдання

<i>teacher</i>	<i>“a person who teaches, usually as a job at a school or similar institution”</i> [154]	розширюється від передачі знань до навчання учнів правильно використовувати ШІ під час освітніх процесів.
<i>cheating</i>	<i>“to behave in a dishonest way”</i> [90]	Проблема, яка існувала і до появи штучного інтелекту, проте яку <i>ChatGPT</i> може лише погіршити.
<i>assignment</i>	<i>“a task or piece of work that you are given to do, especially as part of your job or studies”</i> [79]	Приклад застарілого та малоефективного завдання, яке можна покращити за допомогою <i>ChatGPT</i> .
<i>deadline</i>	<i>“a date or time before which something must be done”</i> [99]	Ситуація, коли студенти можуть вдаватися до недоброчесного використання <i>ChatGPT</i> для швидкої здачі завдання.
<i>to ban</i>	<i>“to forbid something, especially officially”</i> [81]	Неефективний спосіб взаємодії із штучним інтелектом.

Ці локальні значення лише підтверджують позитивне ставлення автора до *ChatGPT* та відображають ідеологічні пресупозиції. Згідно з ідеями, описаними в статті, використання штучного інтелекту має відкрити багато можливостей для освітян для здобувачів освіти. Отже, локальне значення концепту “*ChatGPT*” пов’язане із прогресивними можливостями, які він представляє для сфери освіти.

Джейн Клінтон є авторкою статті під назвою “*AI expert warns against telling your secrets to chatbots such as ChatGPT*”, яка була опублікована 2023 року в британській газеті *The Guardian*. Головна ідея - повідомити користувачів

ChatGPT про небезпеку поширення приватних даних. В статті подана думка професора Майка Вулдріджа стосовно штучного інтелекту. Він стверджує, що ділитися занадто особистою інформацією із *ChatGPT* є нерозумним рішенням, адже її використовують в майбутньому для навчання та тренування чат-боту. Також він зазначає, що не варто очікувати від ШІ проявів свідомості чи емоцій. Ці моделі створені так, щоб чітко відповідати на запити користувачів, подаючи вихідні дані так, як користувач хотів би їх сприйняти. [91]

У статті описують лише загальновідому інформацію, тому вона містить приклади лише семантичної пам'яті. Глобальне значення дискурсу можна проаналізувати за допомогою семантичних макроструктур:

M1. Експерт із штучного інтелекту Майк Вулдрідж застерігає користувачів не ділитися приватною інформацією із *ChatGPT*.

M2. *ChatGPT* розроблений так, щоб давати користувачам відповіді, які вони хочуть почути.

M3. Штучний інтелект не має свідомості, емпатії чи співчуття.

M4. Будь-які вхідні дані, які отримує *ChatGPT*, використовуються для тренування наступних версій.

M5. У новій версії *ChatGPT* є можливість вимкнути збереження історії чату.

На основі цих семантичних макроструктур можна зрозуміти, що мета, яку ставить перед собою авторка - застерегти читача та показати приховані процеси, які відбуваються в алгоритмах штучного інтелекту.

Визначення локальних значень сприяє кращому розумінню дискурсу та визначенню ставлення авторки до *ChatGPT*. (див. Табл. 5)

Таблиця 5. Локальні значення із статті “*AI expert warns against telling your secrets to chatbots such as ChatGPT*”

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
	“ <i>ChatGPT is a generative artificial intelligence (AI) chatbot</i> ”	Модель штучного інтелекту, якій не можна довіряти, адже

<i>ChatGPT</i>	<i>which can generate human-like conversational responses.” [88]</i>	вона використовує вхідні дані в цілях тренування та навчання.
<i>secret</i>	<i>“a piece of information that is only known by one person or a few people and should not be told to others” [149]</i>	Інформація, якою не варто ділитися із <i>ChatGPT</i> в цілях безпеки та збереження приватності.
<i>heart-to-hearts</i>	<i>“a serious conversation between two people, usually close friends, in which they talk honestly about their feelings” [119]</i>	Приватні діалоги, яких краще уникати з <i>ChatGPT</i> для збереження особистої інформації в безпеці.
<i>consciousness</i>	<i>“the state of understanding and realizing something” [93]</i>	Стани та почуття, які характерні людям, що робить їх відкритими до комунікації, проте які відсутні в штучного інтелекту, зокрема <i>ChatGPT</i> .
<i>empathy</i>	<i>“the ability to share someone else's feelings or experiences by imagining what it would be like to be in that person's situation” [109]</i>	
<i>sympathy</i>	<i>“the act of showing understanding for someone or for a particular situation” [153]</i>	

Проаналізувавши ці локальні значення, можна прослідкувати ідеологічні пресупозиції дискурсу, а отже ставлення автора до теми. На їх основі стає зрозуміло, що Джейн Клінтон, описуючи бачення експерта Майка Вулдріджа, підтримує його думки стосовно *ChatGPT*. Вони схильні вважати, що користуватися *ChatGPT* варто обережно та з розумом, не поширюючи занадто особисту інформацію про себе. Отож локальне значення *ChatGPT* у цій статті в основному негативне.

Наступна стаття має назву “*How often does ChatGPT push misinformation?*” і була опублікована Патріком Такером в журналі *Defense One*. Автор описує приклади, коли *ChatGPT* дезінформував користувачів з різних причин. Для проведення дослідження було обрано 1200 неправдивих тверджень, від 4,8% до 26% з яких штучний інтелект позначив правдивими. Одним із прикладів цих даних були стереотипи. Оскільки вони існують на просторах інтернету, *ChatGPT* не здатний повністю проаналізувати їх відповідність дійсності, тому може вводити користувачів в оману, подаючи їх за правду. Іншим результатом дослідження, який викликав занепокоєння, було те, що навіть маленька видозміна запиту впливає на вихідні дані. Таким чином спроби розробників зробити чат-бот кращим спричинили те, що головна мета *ChatGPT* - дати персоналізовану відповідь користувачу, навіть якщо вона не містить детальної інформації, а просто відповідає запиту. Патрік Такер також привертає увагу читача до нелегальності використання інформації з інтернету без належного цитування. [159]

У статті описане загальне дослідження та його результати, що є прикладом семантичної пам'яті. Автор намагається показати користувачам неповноцінність та невідповідність вихідних даних, згенерованих *ChatGPT*. Це можна побачити за допомогою семантичних макроструктур:

M1. Дослідження, проведене на основі 1200 неправдивих тверджень, показало, що чверть з них *ChatGPT* визнав правильними.

M2. Стереотипи про різні національності, які існують в інтернеті, впливають на моделі ШІ, адже вони подають цю інформацію як правдиву.

M3. Надмірна кастомізація моделей ШІ спричиняє генерацію відповідей, які користувач хоче отримати, а не тих, які повністю покривають запит.

M4. *ChatGPT* навчається, використовуючи дані із інтернету, створює на їх основі відповіді, проте не зазначає посилання на джерело, що порушує авторські права.

M5. Навіть при невеликій семантичній зміні запиту, *ChatGPT* може видавати зовсім інший результат.

Уже із аналізу глобального значення дискурсу можна зрозуміти ставлення автора до *ChatGPT*. Однак детальне дослідження локальних значень розкриває його бачення ретельніше. (див. Табл. 6)

Таблиця 6. Локальні значення із статті “*How often does ChatGPT push misinformation?*”

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	<i>“ChatGPT is a generative artificial intelligence (AI) chatbot which can generate human-like conversational responses”</i> [88]	Модель ШІ, яка не завжди може відрізнити правдиві факти від неправдивих і таким чином спричиняє викривлене бачення у користувачів.
<i>misinformation</i>	<i>“incorrect or misleading information”</i> [136]	Прояв недосконалості <i>ChatGPT</i> , який потенційно може мати погані наслідки.
<i>stereotype</i>	<i>“a fixed general image or set of characteristics that a lot of people believe represent a particular type of person or thing”</i> [152]	Один із прикладів «вразливої» інформації для <i>ChatGPT</i> , яку він не може перевірити.
<i>to customize</i>	<i>“to make or change something according to the buyer's or user's needs”</i> [97]	Причина виникнення упередженості в <i>ChatGPT</i> і, як наслідок, «відповідей, які користувачі хочуть побачити» на протипагу тим, які подають детальну інформацію щодо запиту.
<i>copyright</i>	<i>“the legal right that someone has to control the production and selling of a book, play, film, photograph, piece of music, for a particular period of time”</i> [95]	Права, які порушує <i>ChatGPT</i> , оскільки використовує дані з різних джерел, не посилаючись на них.

Виокремивши локальні значення із статті, можна зрозуміти, що ставлення автора до *ChatGPT* є негативним, що і відображає ідеологічні пресупозиції в тексті. Патрік Такер намагається проаналізувати те, як цей віртуальний помічник може стати джерелом дезінформації. Таким чином автор показує негативні сторони *ChatGPT* та має намір попередити користувачів про них.

Наступна стаття має назву “*The politics of AI: ChatGPT and political bias*” і була опублікована на платформі *Brookings*. Її автори Джеремі Баум та Джон Віллсенор досліджують питання політичної упередженості в *ChatGPT*. Вони погоджуються з тим, що цей віртуальний помічник є прикладом успішної моделі штучного інтелекту, яка здатна виконувати безліч завдань, проте має і ряд недоліків. Одна із проблем *ChatGPT* - це політична упередженість, які вони автори намагалися дослідити на основі експерименту. Оскільки алгоритми ШІ мають певні фільтри, які не дозволяють чат-ботам вільно відповідати на суперечливі питання, спочатку отримати чітку відповідь від *ChatGPT* було непростю задачею. Однак завдяки наполегливості дослідників та детальному опису запиту, хм вдалося отримати відповіді. В основі експерименту лежали різні твердження, подані як в позитивному, так і в негативному форматі. Завдання *ChatGPT* було проаналізувати ці аргументи та обрати один із двох варіантів відповідей: “*Support*” або “*Not support*”. Результати експерименту показали, що вихідні дані *ChatGPT* були послідовними, проте були випадки, коли втрачалась узгодженість між ними. Також дослідники дійшли висновку, що відповіді *ChatGPT* здебільшого показували прихильність лівих політичних сил. Причиною виникнення політичної упередженості є дані, на основі яких навчається штучний інтелект. Зокрема, велику роль відіграє результат навчання з підкріпленням, а саме фідбек користувачів, оскільки він є природно упередженим. Таким чином автори стверджують, що створення неупереджених чат-ботів є неможливою задачею, проте уряд може повідомляти людей про існування політичної упередженості у великих мовних моделях. [83]

Основна частина статті - це опис експерименту, проведеного із *ChatGPT*, тому це є прикладом семантичної пам'яті, адже автори не діляться власним досвідом, а лише результатами дослідження. Варто розглянути семантичні макроструктури, щоб зрозуміти глобальне значення статті:

M1. Поява *ChatGPT* у 2022 році стала переломним моментом в сфері штучного інтелекту, оскільки чат-бот здобув популярність швидше, ніж багато соціальних мереж.

M2. Незважаючи на те, що *ChatGPT* здатний виконувати велику кількість завдань та брати участь в повноцінних діалогах з користувачами, він має багато недоліків.

M3. Моделі ШІ, зокрема *ChatGPT*, побудовані так, щоб уникати прямих відповідей на запитання, які вимагають політичної упередженості.

M4. Спроби користувачів отримати чітку відповідь від *ChatGPT* через правильно побудований запит змушують чат-бота прийняти певну позицію.

M5. Згідно з експериментом, проведеним із *ChatGPT*, чат-бот давав послідовні відповіді на політичні та соціальні питання, здебільшого схилиючись до лівих політичних сил, проте були приклади неузгодженості.

M6. Джерелом політичної упередженості *ChatGPT* є дані, які використовують для навчання моделі, та фідбек користувачів як результат навчання з підкріпленням.

M7. Чат-боти використовують різні дані та підходи обробки інформації, проте не мають власних переконань, тому не здатні висловлювати свої думки.

M8. Уряд не може контролювати політичну упередженість великих мовних моделей, проте може підвищувати обізнаність людей стосовно цього.

Отож глобальне значення статті пов'язане із політичною упередженістю *ChatGPT*. Дослідники вказують на причини виникнення цього і закликають до створення балансу між різними поглядами, щоб підвищити корисність чат-ботів для різноманітної аудиторії. Також варто розглянути локальні значення в статті, щоб проаналізувати центральні ідеї дискурсу. (див. Табл. 7)

Таблиця 7. Локальні значення із статті *“The politics of AI: ChatGPT and political bias”*

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	<i>“ChatGPT is a generative artificial intelligence (AI) chatbot which can generate human-like conversational responses”</i> [88]	Модель штучного інтелекту, яка через алгоритми та принципи свого навчання, здатна до політичної упередженості.
<i>bias</i>	<i>“the action of supporting or opposing a particular person or thing in an unfair way, because of allowing personal opinions to influence your judgment”</i> [85]	Властивість великих мовних моделей, яка не є результатом їх здатності формулювати власну думку, а базується на даних, використаних під час їхнього навчання.
<i>politics</i>	<i>“the activities of the government, politicians, or political parties, or the study of these activities”</i> [142]	Контроверсійна суспільна сфера, навколо якої будується упередженість як моделей ШІ, так і людей.
<i>toast</i>	<i>“an expression of good wishes or respect for someone”</i> [158]	Приклад креативного завдання, яке здатний виконувати <i>ChatGPT</i> як доказ його ефективності та потужності.
<i>hallucination</i>	<i>“the experience of seeing something that is not really there”</i> [117]	Термін, який метафорично використовується для опису неправдивих фактів, створених штучним інтелектом.
	<i>“the state or condition of always</i>	Фактор, якого іноді бракує у <i>ChatGPT</i> при відповідях

<i>consistency</i>	<i>happening or behaving in the same way” [94]</i>	на питання політичного чи соціального характеру, що вказує на відсутність інтелекту у цих моделях.
<i>feedback</i>	<i>“information or statements of opinion about something, such as a new product, that can tell you if it is successful or liked” [112]</i>	Зворотній зв’язок від користувачів чат-ботів, який частково формує їх упередженість.

Локальні значення дискурсу вказують на те, що *ChatGPT* схильний до політичної упередженості. Таким чином можна прослідкувати ідеологічні пресупозиції статті, тобто ставлення Джеремі Баума та Джона Вілласенорда до цієї моделі ШІ. Дослідники не висловлюють чітко позитивне чи негативне бачення. Проте вони наголошують на важливості прозорості даних, які використовуються для навчання ШІ, і створення балансу в упередженостях *ChatGPT*.

Стаття “*ChatGPT or CheatGPT? Irish students weigh in on the latest AI*” була опублікована 2023 року на ірландській платформі новин *RTE*. Її співавторами є Рошин Лайонс, Крістіна О'Коннор та Фінн Леннон. Центральною тематикою статті є дослідження етичності використання *ChatGPT* в освітніх процесах. Автори зазначають, що чат-ботом користуються мільйони людей, серед яких є й ірландські студенти. Дехто з них використовує *ChatGPT* лише для полегшення складних задач, проте для багатьох студентів це інструменти швидко зробити завдання, встигнувши до дедлайну. Одне із завдань, яке віртуальний асистент не здатен достовірно виконати, є посилання на джерела, звідки була взята інформація для написання тої чи іншої роботи. Таким чином дослідники закликають читача перевіряти дані і не довіряти всьому, що генерує *ChatGPT*. У статті описане дослідження, згідно з яким половина учасників вважають використання ШІ прикладом плагіату. Незважаючи на те, що студенти, які знаються на технологіях, вважають

застосування ШІ неетичним, все ж продовжують його використовувати. Також безрезультатним є застосування обмежень у вигляді загальноприйнятих правил, оскільки здобувачі освіти знаходять способи обійти їх. У статті зазначається, що є представники освітньої сфери, які підтримують використання ШІ в процесі навчання. Цю думку підтримують і автори, стверджуючи, що потрібно створити баланс між ШІ та іншими інструментами. [130]

Цей зразок медійного дискурсу містить приклади семантичної пам'яті, адже орієнтується на опис загальнодоступного дослідження. Глобальне значення полягає в з'ясуванні етичності використання *ChatGPT* в освітніх процесах, що можна прослідкувати в наступних семантичних макроструктурах

M1. Ірландські студенти намагаються зрозуміти, чи етичним є використання *ChatGPT* в університетах.

M2. В той час, як багато користувачів *ChatGPT* застосовують його як віртуального асистента для оптимізації виконання завдань, є ті, хто бездумно замінюють себе ним, не отримуючи ніяких знань.

M3. Моделі ШІ не здатні перевірити факти та чітко вказати джерело інформації, яку вони генерують, тому студентам важливо вміти оцінювати ці вихідні дані.

M4. Згідно із дослідженням, в якому брало участь 1000 студентів, більше половини з них вважають використання ШІ порушенням академічної доброчесності.

M5. Технічно обізнані студенти схиляються до думки, що використання ШІ є неетичним, проте продовжують використовувати його в своїх цілях.

M6. Незважаючи на заплановане запровадження стандартної політики використання ШІ в закладах освіти, поява різних інструментів для його маскування робить ці правила неефективними.

M7. Багато освітян вбачають в *ChatGPT* позитивний інструмент, який потрібно не забороняти, а раціонально використовувати для покращення освітньої сфери.

М8. Моделі ШІ несуть загрозу розвитку критичного мислення, толерантності та інклюзивності через те, що мають певні упередженості та подають стереотипи як факти.

Також варто розглянути локальні значення, щоб прослідкувати головні теми, які автори піднімають у статті. (див. Табл. 8)

Таблиця 8. Локальні значення із статті “*ChatGPT or CheatGPT? Irish students weigh in on the latest AI*”

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	<i>“ChatGPT is a generative artificial intelligence (AI) chatbot which can generate human-like conversational responses”</i> [88]	Інструмент, який активно застосовують в освіті, проте який має неетичну складову і повинен використовуватися як допоміжний фактор.
<i>education</i>	<i>“the process of teaching or learning, especially in a school or college”</i> [108]	Сфера, де використання ШІ є дуже поширеним, проте не завжди відповідає правилам академічної доброчесності.
<i>fact</i>	<i>“a piece of information presented as having objective reality”</i> [111]	Інформація, яку <i>ChatGPT</i> не здатний верифікувати.
<i>reference</i>	<i>“a writer or a book, article, etc. that is mentioned in a piece of writing, showing you where particular information was found”</i> [145]	Складне завдання для <i>ChatGPT</i> , що вказує на можливу недостовірність вихідних даних.
<i>cheating</i>	<i>“to behave in a dishonest way”</i> [90]	Проблема в освіті, яку <i>ChatGPT</i> лише посилює.
<i>bias</i>	<i>“the action of supporting or opposing a particular person or thing in an unfair way, because of”</i>	Характеристика <i>ChatGPT</i> , яка є негативним фактором впливу на здатність

	<i>allowing personal opinions to influence your judgment” [85]</i>	користувачів критично мислити та бути об’єктивними.
--	--	---

Охарактеризовані локальні значення показують, що надмірне використання *ChatGPT* є неетичним та неправильним. Визначаючи ідеологічні пресупозиції, можна зрозуміти, що Р. Лайонс, К. О'Коннор та Ф. Леннон мають схильються до думки, що потрібно приймати продукти технологічної революції правильно. На їхню думку, поєднання *ChatGPT* та традиційних інструментів навчання може принести користь для освіти.

Наступна стаття “*Tip sheet: Harnessing ChatGPT for good journalistic use*” була опублікована 2023 року на платформі Association of Health Care Journalists (АНСЖ). Її авторка Карен Блум розглядає використання *ChatGPT* в сфері журналістики. Вона зазначає, що багато журналістів стурбовані якістю згенерованої інформації штучним інтелектом, оскільки чат-бот часто робить помилки та подає неправдиві дані. Однак застосування *ChatGPT* може бути виправданим для роботи із великими об’ємами даних. Також авторка підкреслює, що віртуальний асистент не у всіх випадках подає найактуальнішу інформацію, тому будь-які дані потрібно перевіряти. В кінці статті К. Блум пропонує поради використання *ChatGPT* в журналістиці. [87]

У цьому виді дискурсу присутні приклади лише семантичної пам’яті, адже авторка описує вебінар, проведений директором Інституту Пойнтера, на тему використання *ChatGPT* журналістами. Глобальне значення полягає в дослідженні того, як можна отримати користь від чат-бота в цій роботі. Для кращого розуміння потрібно розглянути семантичні макроструктури:

M1. Здебільшого журналісти мають негативне ставлення до *ChatGPT* і вагаються щодо його активного використання через велику кількість помилок у вихідній інформації.

M2. Один із найбільш ефективних способів використання ШІ є робота із великою кількістю даних.

М3. Безкоштовна версія *ChatGPT* не завжди має доступу до найбільш актуальних даних.

М4. *ChatGPT* здатний до фабрикації інформації, тому вихідні дані потрібно детально перевіряти, насамперед, якщо їх презентують для публіки.

М5. Для того, щоб отримати більш надійну інформацію від *ChatGPT*, можна уточнювати запит за допомогою фрази “*according to*”, тоді мовна модель орієнтуватиметься на конкретне джерело.

М6. *ChatGPT* можна використовувати для виконання різних завдань: підсумовування інформації, підготовки промови, кодування, генерування заголовків, створення шаблонів, слайдів, картинок та багато іншого.

Щоб дослідити ставлення автора до *ChatGPT*, варто проаналізувати локальні значення в статті. (див. Табл. 9)

Таблиця 9. Локальні значення із статті “*Tip sheet: Harnessing ChatGPT for good journalistic use*”

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	“ <i>ChatGPT is a generative artificial intelligence (AI) chatbot which can generate human-like conversational responses</i> ” [88]	Модель штучного інтелекту, яка здатна обробляти великі об'єми даних, проте допускає помилки, тому її вихідна інформація має детально перевірятися.
<i>journalist</i>	“ <i>a person who writes news stories or articles for a newspaper or magazine or broadcasts them on radio or television</i> ” [123]	Представник професії, яка вимагає подачу лише достовірних даних, як наслідок використання ШІ може поширюватися лише на деякі види завдань, проте не може бути основним джерелом інформації для статей.

<i>error</i>	“ <i>an act involving an unintentional deviation from truth or accuracy</i> ” [110]	Причина, чому журналісти та інші користувачі не можуть довіряти <i>ChatGPT</i> .
<i>to hallucinate</i>	“ <i>to seem to see, hear, feel, or smell something that does not exist</i> ” [118]	Термін, який метафорично використовується для опису неправдивих фактів, створених штучним інтелектом.
<i>public</i>	“ <i>relating to people in general</i> ” [144]	Аудиторія, яка потребує достовірної інформації від журналістів, через що вони зі свого боку повинні обережно використовувати <i>ChatGPT</i> та перевіряти всі дані.
<i>according to</i>	“ <i>as stated by</i> ” [77]	Спосіб обійти звичні алгоритми ШІ та отримати більш достовірні дані, які базуються на конкретному джерелі.

Отож ці локальні значення чітко показують, що існує певна небезпека використання штучного інтелекту в сфері журналістики. Проте, визначаючи ідеологічні пресупозиції, можна зрозуміти, що Карен Блум намагається виділити і позитивні сторони *ChatGPT*. Авторка надає поради того, як можна використати чат-бот раціонально і з користю для журналістів.

Наступна стаття була опублікована Меліссою Де Вітте 2023 року на платформі новин Стенфордського університету *Stanford Report*. Її назва - “*How will ChatGPT change the way we think and work? Stanford scholar examines*”, і центральною темою є дослідження впливу використання *ChatGPT* на комунікацію. Авторка описує інтерв’ю із професором та дослідником

комунікації і психології Джеффом Хенкоком. Він стверджує, що штучний інтелект може бути корисним для оптимізації роботи людей, проте має і певні підводні камені. На його думку, потужність моделі ШІ можна використати в цілях суспільства. Однак існує проблема недостовірності фактів, які генерує ШІ, тому потрібно знайти правильний підхід, щоб запровадити ці зміни. Іноді люди навіть не підозрюють про те, що на них впливає штучний інтелект. Одним із прикладів є автоматичні розумні відповіді в електронних листах, які пропонуються користувачам на вибір, щоб відправити лист. Навіть, якщо люди не використовують ці підказки, їхні відповіді все одно стають короткими та схожими на них. Зокрема ШІ можна використовувати для підвищення ефективності деяких професій. Наприклад, чат-боти можуть зібрати базову інформацію про людину, яка планує займатися з тренером. Таким чином він може сконцентруватися на важливіших завданнях. Професор вважає, що використання ШІ для комунікації може не позбавляти людей автентичності, проте може викривлювати їх сприйняття іншими учасниками розмови. Відкритим питанням залишається проблема довіри ШІ. Дж. Хенкок роздумую над тим, чи можна ШІ вважати оманливим, якщо він не має прямого наміру обманути користувача. Проте, професор має чітке бачення того, що ШІ можуть використовувати в поганих цілях. Перш за все сюди входить дезінформація та переконання аудиторії. Один із способів дотримання етичності полягає у зазначенні застосування ШІ у роботі. Однак люди, які визнають це, можуть часто стикатися з осудом з боку суспільства. [101]

Інтерв'ю - це вид дискурсу, який за своєю природою залучає особистий досвід автора. Таким чином в статті присутні приклади епізодичної пам'яті, адже Джефф Хенкок ділиться ситуацією із свого життя, але велика частина статті демонструє семантичну пам'ять. Глобальне значення дискурсу пов'язане із дослідженням впливу *ChatGPT* на спілкування та свідомість людей. Детальніше це можна прослідкувати в наступних семантичних макроструктурах:

М1. Професор Джефф Хенкок вважає, що ера тесту Тюринга закінчилася, оскільки зараз уже майже неможливо розпізнати людину від машини під час комунікації.

М2. Попередні результати технологічної революції не замінили людей, тому потрібно навчитися використовувати ШІ на користь людству.

М3. Навіть розумні відповіді в електронних листах можуть впливати на мислення людей та їх спосіб формулювання і викладення думок.

М4. *ChatGPT* може допомогти деяким представникам професій, як от тренерам, ефективніше виконувати свою роботу.

М5. ШІ є корисним інструментом для покращення самовираження людей, які мають проблеми з спілкуванням, проте іноді він може негативно впливати на збереження автентичності та довіри між людьми.

М6. ШІ розроблений на основі необ'єктивних даних для навчання, однак, оскільки він не має наміру ввести людей в оману, важко визначити, чи варто йому довіряти.

М7. Існують реальні небезпеки використання ШІ в поганих цілях, як от дезінформація чи вплив на свідомість людей.

М8. Щоб зберегти автентичність, можна зазначати, що робота була написана за участі ШІ, проте це може впливати на те, як люди сприймають авторів таких праць.

Ці семантичні макроструктури показують доволі розмите ставлення професора до штучного інтелекту. Щоб краще зрозуміти позицію Дж. Хенкока, варто розглянути локальні значення. (див. Табл.10)

Таблиця 10. Локальні значення із статті *“How will ChatGPT change the way we think and work? Stanford scholar examines”*

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	<i>“ChatGPT is a generative artificial intelligence (AI) chatbot</i>	Модель штучного інтелекту, яка може мати позитивний вплив на комунікацію та

	<i>which can generate human-like conversational responses” [88]</i>	роботу людей, але й демонструє негативні характеристики.
<i>to hallucinate</i>	<i>“to seem to see, hear, feel, or smell something that does not exist” [118]</i>	Термін, який метафорично використовується для опису неправдивих фактів, створених штучним інтелектом.
<i>authenticity</i>	<i>“the quality of being real or true” [80]</i>	Характеристика, яку за правильного використання не руйнує ШІ, проте може значно впливати на неї.
<i>deception</i>	<i>“the act of hiding the truth, especially to get an advantage” [100]</i>	Проблема, з якою можуть стикатися користувачі ШІ через його упередженість.
<i>disinformation</i>	<i>“false information spread in order to deceive people” [106]</i>	Результат негативного використання штучного інтелекту.
<i>competent</i>	<i>“having the skills or knowledge to do something well enough to meet a basic standard” [92]</i>	Характеристика, яка може втрачатися, коли людина визнає те, що вона використовує ШІ в своїх роботах.

Аналізуючи локальні значення, можна отримати більш чітке бачення ставлення Дж. Хенкока до штучного інтелекту. Як наслідок ідеологічні пресупозиції дискурсу відображені в нейтральній позиції професора. На противагу іншим статтям, Дж. Хенкок намагається висловити позитивніше бачення *ChatGPT*, хоча й прямо не декларує конкретне ставлення.

Отже, проаналізувавши 10 англомовних статей, можна зрозуміти, що думки авторів відрізняються. Найпопулярнішими темами дискурсу є освіта,

дезінформація та упередженість. Це можна підтвердити частою появою таких локальних значень в різних статтях: *education*, *cheating*, *misinformation/disinformation*, *bias* та *hallucination*. Розглядаючи погляди авторів можна зробити наступні висновки: 4 автори мають негативне ставлення до *ChatGPT*, 4 автори мають нейтральне ставлення, і лише 2 автори мають більш позитивні думки.

2. ChatGPT в україномовному медіадискурсі.

Першою статтею із українського медійного дискурсу є «Синтетичний автор. Чи стане *ChatGPT* початком технологічної революції». Вона була опублікована в журналі «Український тиждень». Авторка Надія Баловсяк намагається дослідити плюси, мінуси та вплив використання *ChatGPT* на різні суспільні сфери. У статті зазначається, що *ChatGPT* здатний виконувати не лише базові завдання, але і велику кількість нестандартних та креативних завдань. Один із прикладів було написання книги за допомогою віртуального асистента. Проте Н. Баловсяк показує і скептичне ставлення до *ChatGPT*. Перш за все вона описує загрозу ШІ для певних професій. Також авторка вказує, що серед мінусів *ChatGPT* є те, що він може поширювати невалідну та іноді небезпечну інформацію через його невміння розрізняти факти від фейків. Іншою сферою, на як негативно впливає ШІ є освіта, адже студенти можуть надмірно використовувати *ChatGPT* для виконання навчальних робіт. Н. Баловсяк зазначає, що *ChatGPT* став потужним конкурентом для різних пошукових систем. Користувачі надають перевагу штучному інтелекту, адже отримують швидку та розгорнуту відповідь на свої запитання. Декілька відомих компаній, як от *Microsoft*, планують використовувати *ChatGPT* для оптимізації роботи власних продуктів та сервісів. У підсумку авторка погоджується з тим, що штучний інтелект уже змінює світ і буде змінювати в майбутньому. [8]

У статті можна побачити приклади лише семантичної пам'яті, адже Надія Баловсяк подає загальнодоступну інформацію та цитує висловлювання різних експертів на задану тематику. Глобальне значення дискурсу полягає в

дослідженні позитивних та негативних характеристик *ChatGPT*. Щоб краще прослідкувати головні теми статті, варто розглянути семантичні макроструктури:

M1. *ChatGPT* є прикладом ефективного інструмента, який здатний вести діалог, відповідати на запитання, генерувати текст на основі великих баз даних.

M2. Спроможність *ChatGPT* поширюється на безліч інших задач, як от: створення програмного коду, написання книги, складання стандартизованих договорів та багато іншого.

M3. *ChatGPT* має ряд недоліків, серед яких: нездатність відрізнити факти від фейків та поширення небезпечної для здоров'я інформації.

M4. *ChatGPT* має негативний вплив на освіту та здатність учнів самостійно мислити, тому в деяких містах його забороняють.

M5. *ChatGPT* витісняє *Google* та інші пошукові системи, бо надає інформацію більш кастомізовано та дозволяє користувачам уточнювати необхідні їм дані.

M6. Деякі компанії планують інтегрувати *ChatGPT* в свої продукти, щоб покращити їх.

M7. В майбутньому *ChatGPT* змінить життя й роботу багатьох людей, проте не зможе замінити професії, які вимагають певної кваліфікації.

Щоб детальніше проаналізувати ставлення авторки до *ChatGPT*, потрібно також розглянути локальні значення статті (див. Табл. 11):

Таблиця 11. Локальні значення із статті «Синтетичний автор. Чи стане *ChatGPT* початком технологічної революції»

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	«чат-бот та віртуальний помічник з генеративним штучним інтелектом, побудований на основі великої мовної моделі та оптимізований для ведення	Модель штучного інтелекту, яка здатна виконувати багато різних завдань, має як позитивний, так і негативний вплив на суспільство і продовжує змінювати життя

	діалогів природними мовами» [89]	людей.
пам'ять	«здатність запам'ятовувати, зберігати і відтворювати в свідомості минулі враження» [46]	Відмінність <i>ChatGPT</i> від попередніх моделей ШІ, яка вказує на його ефективність та здатність вести майже усвідомлену комунікацію із користувачем.
книга	«зшиті в одну оправу аркуші паперу з якими-небудь записами» [27]	Вражаючий приклад використання <i>ChatGPT</i> для виконання креативних завдань.
фейки	«повністю або частково вигадана інформація про суспільні події та людей» [68]	Приклад інформації, яку <i>ChatGPT</i> не здатний відрізнити від фактів, тому подає за правду.
жарт	«сказане чи зроблене для розваги, сміху» [25]	Доказ того, що <i>ChatGPT</i> не здатний мислити, а просто генерує слова на основі вхідних даних.
освіта	«сукупність знань, здобутих у процесі навчання» [45]	Суспільна сфера, яка зазнає негативного впливу <i>ChatGPT</i> .
пошукова система	«комп'ютерна система, призначена для пошуку інформації» [50]	Інструмент, який втрачає популярність через появу штучного інтелекту.

На основі цих локальних значень можна виділити ідеологічні пресупозиції. Ставлення Надії Баловсяк є нейтральним. Авторка детально описує позитивні здобутки *ChatGPT*, але і вказує на велику кількість недоліків.

Вона визнає потужність цієї нейромережі і вказує на її здатність змінити життя людей. Однак, на думку авторки, штучний інтелект не може замінити компетентність та досвід людей.

Стаття «Не проспати революцію: штучний інтелект буквально щоденно змінює правила гри у цілих галузях. Як не загубитися у новаціях?» була опублікована Глібом Добжанським в журналі *Forbes*. Автор стверджує, що створення *ChatGPT* є яскравим прикладом технічної революції, як колись була поява комп'ютера. Важливу роль відіграє компанія *Microsoft*, яка інвестує в розробки *OpenAI*. *Microsoft* інтегрує *ChatGPT* в свої продукти, як от пошукову систему *Bing*, таким чином залучаючи користувачів та отримуючи більші прибутки. На думку автора, чат-бот становить загрозу для інших пошукових систем, як от *Google*, але через нездатність перевірити актуальність даних та верифікувати факти, він не зможе замінити їх. Г. Добжанський вбачає в *ChatGPT* інструмент для оптимізації роботи програмістів, адже він здатний швидко писати програмний код згідно із запитом. Зокрема, у статті зазначено, що ефективність штучного інтелекту можна використати для створення зображень та експертних систем. У підсумку автор стверджує, що в теперішній час штучний інтелект - це не спосіб поекспериментувати, а спосіб врятувати бізнес. [23]

У статті описані принципи роботи *ChatGPT*, приклади завдань, які він може виконувати та його вплив на бізнес, що є прикладом семантичної пам'яті. Глобальне значення можна прослідкувати в заголовку. Автор надає інформацію про те, як ШІ змінює світ та показує, як різні представники бізнесу та звичайні користувачі використовують його потенціал у своїх цілях. Для кращого розуміння варто розглянути семантичні макроструктури:

M1. Поява та постійні покращення штучного інтелекту є прикладом технічної революції.

M2. Результатом цих тектонічних змін буде те, що в майбутньому кожен матиме персонального асистента у вигляді чат-бота зі штучним інтелектом.

M3. Компанія *OpenAI* - піонер в галузі ШІ, яка створила зрозумілий та ефективний віртуальний помічник у формі *ChatGPT*.

M4. Компанія *Microsoft* - найбільший інвестор *OpenAI*, який успішно продає сервіси на основі *ChatGPT*.

M5. *OpenAI* попередньо тестує діалоги на чутливі теми на етичність, щоб уникнути неправдивої інформації та репутаційних ризиків.

M6. Здатність *ChatGPT* генерувати тексти - це лише верхівка айсберга, адже вміння чат-боту поширюються на значно більше завдань.

M7. Незважаючи на ефективність *ChatGPT*, він не може замінити пошукові системи, адже не має доступу до найбільш актуальних даних.

M8. *ChatGPT* з легкістю пише програмний код, що економить час програмістам та дозволяє їм зосередитися на важливіших завданнях.

M9. Нові моделі ШІ генерують зображення, які важко відрізнити від тих, які створює людина.

M10. Великі мовні моделі використовують для створення експертних систем для підвищення швидкості генерації даних.

Уже із семантичних макроструктур можна побачити ставлення автора до *ChatGPT*. Проте для детальнішого дослідження дискурсу варто розглянути локальні значення (див. Табл. 12):

Таблиця 12. Локальні значення із статті «Не проспати революцію: штучний інтелект буквально щоденно змінює правила гри у цілих галузях. Як не загубитися у новаціях?»

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	«чат-бот та віртуальний помічник з генеративним штучним інтелектом, побудований на основі великої мовної моделі та оптимізований для ведення діалогів природними мовами» [89]	Новітній інструмент, який сигналізує початок технічної революції, здатний оптимізувати багато процесів та принести як матеріальну, так і нематеріальну вигоду людям.

тектонічні (зміни)	«рухи земної кори, викликані процесами, що проходять в її надрах» [65]	Метафоричний спосіб відобразити революційні зміни, спричинені появою <i>ChatGPT</i> .
пошукова система	«комп'ютерна система, призначена для пошуку інформації» [50]	Інструмент, який <i>ChatGPT</i> не зможе замінити через нездатність перевіряти факти.
програмний код	«сукупність знаків (символів) і системи певних правил подання інформації у вигляді наборів знаків» [29]	Приклад завдання, яке <i>ChatGPT</i> виконує ефективно, що створює більше можливостей для програмістів.
бізнес	«підприємницька діяльність, спрямована на отримання прибутку» [9]	Сфера, для якої штучний інтелект слугує способом виживання та збільшення доходу.

Аналізуючи локальні значення, можна чітко виділити ідеологічні пресупозиції в дискурсі. Гліб Добжанський описує успішні приклади застосування *ChatGPT* в персональному використанні та в бізнесі. Він розглядає цього віртуального помічника як спосіб оптимізувати багато процесів та іти в ногу з часом.

Наступна стаття «Штучний інтелект в освіті: можливості, виклики та перші кроки великої адаптації» була опублікована співзасновником онлайн-університету *Prometheus* Іваном Примаченко на платформі «Українська правда». Автор досліджує наслідки появи *ChatGPT* та способи адаптуватися до нової реальності. Згідно з опитуваннями, описаними в статті, близько 20% студентів Стенфордського університету використовують чат-бот для виконання домашнього завдання. При цьому це число зростає, незважаючи на те, що вчителі не підтримують таких дій. Ця проблема існує не лише за кордоном, але

й в Україні. На думку І. Примаченко, заборона *ChatGPT* не дасть бажаного результату. На противагу цьому варто навчитися використовувати штучний інтелект в освітніх цілях. Для успішного запровадження цих планів потрібно чітко встановити етичні норми та показати студентам та учням, як вони можуть раціонально застосовувати *ChatGPT*. Першим кроком є донесення того факту, що штучний інтелект може допускати помилки та подавати хибну інформацію. Для цього важливою навичкою є розвиток критичного мислення. Також потрібно навчити вчителів застосовувати *ChatGPT* для автоматизації різних процесів та створенні актуальних завдань. Автор зазначає, що інструменти виявлення використання ШІ в роботах працюють погано, тому в таких випадках потрібно зосередитись на зміні форм та підходів навчання. [51]

У статті присутні приклади семантичної пам'яті, адже І. Примаченко описує різні дослідження та поради використання *ChatGPT* в освіті. Глобальне значення дискурс пов'язане із дослідженням кроків, які допоможуть зробити цей процес більш ефективним. Також варто розглянути семантичні макроструктури, щоб детальніше прослідкувати головні аспекти статті:

М1. Думки людей стосовно *ChatGPT* розділилися: одні вважають, що це тимчасове явище, інші ж вбачають в ньому загрозу для людства.

М2. Студенти використовують *ChatGPT* для виконання домашніх завдань все активніше, проте його заборона не вирішить проблеми.

М3. Важливо визначити та пояснити студентам етичні норми використання штучного інтелекту в навчанні.

М4. По-перше, потрібно навчити учнів критично мислити та перевіряти інформацію, згенеровану *ChatGPT*, перш ніж її використовувати.

М5. По-друге, потрібно навчити викладачів використовувати нові інструменти в навчальних процесах.

М6. По-третє, потрібно адаптувати освітні процеси та впровадити нові форми навчання, використовуючи штучний інтелект.

М7. По-четверте, потрібно відмовитися від застарілих типів завдань та створити нові, які вимагають критичного мислення та індивідуального підходу.

Важливими для всебічного розуміння є і локальні значення. Розглянемо їх у таблиці нижче (див. Табл.13).

Таблиця 13. Локальні значення із статті «Штучний інтелект в освіті: можливості, виклики та перші кроки великої адаптації»

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	«чат-бот та віртуальний помічник з генеративним штучним інтелектом, побудований на основі великої мовної моделі та оптимізований для ведення діалогів природними мовами» [89]	Модель штучного інтелекту, яку можна використовувати для покращення освітніх процесів, проте яка вимагає критичного мислення від користувачів для детального аналізу згенерованих даних.
освіта	«сукупність знань, здобутих у процесі навчання» [45]	Сфера, де <i>ChatGPT</i> можна використовувати для оптимізації багатьох задач та створення актуальних завдань.
етичні (норми)	«прикметник до етика - наука про мораль, її походження, розвиток і роль у суспільному та особистому житті людей» [24]	Спосіб встановити норми використання ШІ в освіті, які відповідатимуть правилам академічної доброчесності.
галюцинації	«спотворене слухове, зорове, дотикове, нюхове, смакове сприймання, зумовлене порушенням діяльності мозку або хворобливим станом організму» [17]	Термін, який метафорично використовується для опису неправдивих фактів, створених штучним інтелектом.
реферат	«короткий усний або письмовий виклад наукової праці, результатів наукового	Один із прикладів застарілих завдань, які потрібно замінити на більш актуальні,

	дослідження, змісту книги і т. ін.» [55]	використовуючи певні функції ШІ.
критичне мислення	«спосіб наукового мислення, вміння виносити відповідальні, ретельно обмірковані, обґрунтовані та незалежні рішення» [38]	Одна із найважливіших навичок людей, яка є основною умовою для безпечного використання штучного інтелекту.

Ці локальні значення відображають ідеологічні пресупозиції, а отже ставлення автора до головної теми статті. Звідси можна зрозуміти, що Іван Примаченко підтримує використання *ChatGPT* в освіті. Він стверджує, що його заборона не змінить ситуацію, адже студенти все одно знайдуть шляхи скористатися ним. Автор вважає, що штучний інтелект може мати позитивний вплив на освіту, якщо його застосовувати згідно із етичними нормами.

Стаття «*ChatGPT* і медіа: як чатбот допоможе журналістам і в чому ризики його використання» була опублікована 2023 року в інтернет-виданні «Детектор медіа». Її авторка Олена Соколова досліджує вплив *ChatGPT* на журналістську справу. Вона зазначає, що він може описати свою роботу та здатний виконувати певні завдання, асистуючи журналістів. Сам *ChatGPT* вказує на те, що не має навичко розрізняти фейки від фактів, таким чином попереджуючи про можливість недостовірної інформації. Проте О. Соколова підкреслює, що є спосіб роздобути більш перевірену інформацію, а саме - вказати повну назву джерела, звідки потрібні дані. Одні із ключових завдання, виконання яких стає в нагоді журналістам, є збір та обробка даних. У більшості випадків *ChatGPT* справляється із цими задачами, проте все ще може подавати неповну чи недостовірну інформацію. Таким чином авторка вказує на те, що будь-які дані, згенеровані чат-ботом, потрібно перевіряти. Окрім проблеми із валідністю даних, також існує ризик порушення авторських прав, тому *ChatGPT* найкраще використовувати лише як допоміжний інструмент. [63]

У статті авторка здебільшого описує власний досвід користування *ChatGPT*, демонструючи уривки із діалогів, що є прикладом епізодичної пам'яті. Глобальне значення дискурсу полягає в оцінці плюсів та мінусів використання *ChatGPT* в журналістиці, що можна прослідкувати в наступних семантичних макроструктурах:

M1. Поява *ChatGPT* в українському просторі викликала інтерес серед українців через великий спектр можливостей.

M2. *ChatGPT* здатний допомагати журналістам у їхній роботі, як от: збирати та опрацьовувати великі масиви даних, робити правки текстів, перевіряти їх на оригінальність та багато іншого.

M3. *ChatGPT* самостійно визнає свою нездатність перевіряти фейки, тому не бере на себе відповідальності за достовірність інформації, яку генерує.

M4. Якщо чітко уточнити запит з посиланням на конкретну новину, *ChatGPT* може розпізнати фейки.

M5. Поради, які надає чат-бот, здебільшого включають лише загальну інформацію без конкретики, тому для написання статей журналісти змушені описувати більш детальні факти.

M6. Серед основних ризиків використання *ChatGPT* в журналістиці є порушення авторських прав та наявність неправдивої інформації.

M7. До плюсів застосування *ChatGPT* журналістами належить спрощення складних тем, підготовка до інтерв'ю та редагування текстів.

M8. До мінусів застосування *ChatGPT* журналістами належить неправдива інформація та упередженість моделі, створеної на основі певних даних для навчання.

Із описаних семантичних макроструктур можна побачити, що ставлення О. Соколової в основному нейтральне, проте потрібно розглянути локальні значення, щоб переконатися в цьому (див. Табл. 14).

Таблиця 14. Локальні значення із статті «ChatGPT і медіа: як чатбот допоможе журналістам і в чому ризики його використання»

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	«чат-бот та віртуальний помічник з генеративним штучним інтелектом, побудований на основі великої мовної моделі та оптимізований для ведення діалогів природними мовами» [89]	Віртуальний асистент, який може допомогти журналістам у їх роботі, проте має ряд ризиків, які варто оцінити перш ніж його використовувати.
фейки	«повністю або частково вигадана інформація про суспільні події та людей» [68]	Приклад інформації, яку <i>ChatGPT</i> самостійно визнає важкою для розпізнавання.
умисел	«заздальгідь обдуманий план, намір, перев. таємний, вартий осуду» [67]	Характеристика, яка притаманна лише людині і, яка підтверджує те, що дезінформування не є наміром <i>ChatGPT</i> , а радше наслідком його типу навчання.
конкретика	«сукупність конкретних фактів, справ, дій» [31]	Властивість інформації, яка необхідна журналістам для написання статей, проте якої не вистачає в згенерованих відповідях <i>ChatGPT</i> .
ризик	«можливість збитків або невдачі в якійсь справі» [56]	Причини, чому журналісти мають прийняти виважене рішення про те, чи використовувати <i>ChatGPT</i> у своїй роботі.

Локальні значення із статті підтверджують попередні думки стосовно ставлення авторки до *ChatGPT*. Ідеологічні пресупозиції дискурсу орієнтуються на більш нейтральну позицію О. Соколової. Вона описує, як *ChatGPT* може бути корисним у професії журналіста, проте й надає список ризиків, залишаючи можливість читачам самостійно прийняти рішення.

Наступна стаття була опублікована в блозі ЦеНІТ (Центр навчальних та інноваційних технологій Українського католицького університету) і має назву «Нова “віртуальна” реальність: які переваги та загрози несе *ChatGPT* для нашої освіти?». Її автор, проректор з академічних питань та інтернаціоналізації УКУ, Дмитро Шеренговський розглядає вплив штучного інтелекту на освіту. Він зазначає, що *ChatGPT* може виконувати багато завдань, роблячи це швидко та ефективно. Таким чином поява чат-бота спонукає освітян до дискусій, де центральними темами є академічна доброчесність та етика використання ШІ. На думку автора, не потрібно забороняти *ChatGPT*, а необхідно навчитися його правильно застосовувати. У статті зазначається, що ШІ базується на попередньо розроблених алгоритмах, які не здатні повторити вміння людського мозку. Як наслідок чат-бот може допускати помилки та генерувати неправдиві дані. Д. Шеренговський вважає, що найкращий спосіб інтегрувати *ChatGPT* в освіту - це визначити політику його використання під час навчання. Викладачі не просто мають дати вказівки здобувачам освіти, але й змінити підхід до навчання. Автор ділиться порадами президента Київської школи економіки - Тимофія Милованова. Він виділяє три варіації використання чат-боту. Перша передбачає виконання завдання повністю за допомогою ШІ, друга - деталізацію запиту, а третя пов'язана із спробою вивести ШІ на змістовний діалог для отримання якісного результату. Підсумовуючи, Д. Шеренговський зазначає, що перш ніж використовувати штучний інтелект необхідно переконатися, що ви дотримуєтесь певних умов. Сюди входить чесність, адже важливо визнавати та вказувати, чи був ШІ застосований для виконання роботи. Наступним критерієм є обережність, що передбачає перевірку даних. Третя умова - це відповідальність. [75]

В основному в статті присутні приклади семантичної пам'яті, проте Д. Шеренговський також ділиться своїм власним досвідом використання *ChatGPT* під час освітніх процесів, що відображає епізодичну пам'ять. Глобальне значення дискурсу можна зрозуміти із заголовку публікації. Воно пов'язане із дослідженням переваг та недоліків ШІ в освіті. Це також можна прослідкувати в наступних семантичних макроструктурах:

M1. Поява *ChatGPT* в освіті спричинила дискусії, адже чат-бот здатний швидко та успішно виконувати різні завдання.

M2. Деякі освітяни вважають, що *ChatGPT* потрібно заборонити, інші ж схиляються до думки, що його можна ефективно інтегрувати в освітні процеси.

M3. *ChatGPT* - це набір алгоритмів, які програмуються та тестуються людьми, але не мають логіки, а просто відтворюють найбільш поширену та іноді нерелевантну інформацію.

M4. Викладачі мають встановити чіткі норми використання *ChatGPT* під час навчання і пояснити студентам, як правильно ним користуватися.

M5. До трьох основних підходів використання чат-боту належить прохання повністю зробити завдання, формування чіткого та детального запиту для отримання необхідного формату та прохання ставити питання для уточнення деталей.

M6. Працюючи з новітніми інструментами, як от *ChatGPT*, варто звертати увагу на три показники: чесність, обережність та відповідальність.

M7. *ChatGPT* має виконувати роль помічника, а не замінити людину.

Семантичні макроструктури допомагають скласти загальне бачення дискурсу. Однак для кращого розуміння ставлення автора до центральної теми, потрібно також розглянути локальні значення (див. Табл. 15).

Таблиця 15. Локальні значення із статті «Нова “віртуальна” реальність: які переваги та загрози несе ChatGPT для нашої освіти?»

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
	«чат-бот та віртуальний	

<i>ChatGPT</i>	помічник з генеративним штучним інтелектом, побудований на основі великої мовної моделі та оптимізований для ведення діалогів природними мовами» [89]	Чат-бот, який має ряд недоліків, проте який за певних обставин можна використовувати для покращення освіти.
освіта	«сукупність знань, здобутих у процесі навчання» [45]	Сфера, яка може отримати користь від інтегрування <i>ChatGPT</i> , за умов дотримання певних політик та норм академічної доброчесності.
оракул	«особа, висловлювання якої визнаються незаперечною істиною» [44]	Метафоричне порівняння, яке вказує на те, що <i>ChatGPT</i> не є містичним явищем, здатним відповісти на всі питання, а просто має певний набір попередньо навчених алгоритмів.
логіка	«сукупність чийх-небудь поглядів; перебіг міркувань, умовиводів» [40]	Здатність, яка характерна для людей, однак відсутня в штучного інтелекту.
викладач	«той, хто хто читає лекції, веде уроки, заняття» [13]	Представники освіти, які мають бути готовими до інтегрування <i>ChatGPT</i> в навчальні процеси та повинні визначити конкретні норми його використання.
чесність	«чесна поведінка, чесне, самовіддане ставлення до	

	когось, чогось» [74]	Список умов, дотримання яких може усунути загрози та забезпечити раціональне використання <i>ChatGPT</i> в освіті.
обережність	«стан і властивість за значенням обережний» [43]	
відповідальність	«покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, за чийсь дії, вчинки, слова» [15]	

Отже, ідеологічні пресупозиції дискурсу пов'язані із здебільшого позитивним ставленням Дмитра Шеренговського до застосування штучного інтелекту в навчальних процесах. Локальне значення “*ChatGPT*” включає певні негативні характеристики, проте в основному передбачає оптимістичні сценарії використання чат-боту для покращення освіти.

Стаття «Ціна помилки штучного інтелекту для бізнесу» була опублікована 2023 року на платформі новин «Економічна правда». Авторка Марина Білан досліджує вплив використання генеративного штучного інтелекту на ведення бізнесу. Вона зазначає, що новітні технології, як *ChatGPT*, приваблюють власників бізнесів через свою ефективність та доступ до великих баз даних. Одна із ключових тем статті - показати ризики, які створює чат-бот. М. Білан описує приклади, коли авторитетні особистості зазнавали як фінансових, так і репутаційних втрат через невдале використання *ChatGPT*. Серед інших негативних наслідків авторка виділяє дезінформацію. Ця проблема пов'язана з тим, що *ChatGPT* не може перевіряти факти, тому може видавати фейки за правду. Наступними перешкодами є поширення дискримінації, що є наслідком нездатності чат-боту відрізнити стереотипи від правдивої інформації. Також авторка підкреслює, що ШІ може генерувати відповіді, які містять персональні дані певних осіб без їхнього на те дозволу. Інша мета статті - це показати способи мінімізації шкоди використання ШІ. На думку М. Білан, важливо чітко та зрозуміло прописувати запит, створюючи певні обмеження, як

от: довжина відповіді, форма та стиль. Наступним підходом є налаштування параметрів моделі, а також використання модерації для перевірки та фільтрування недоречних даних. Авторка також наголошує на важливості зворотного зв'язку. Відгуки від користувачів стають обширною базою для навчання моделі, що в подальшому сприяє її покращенню. Окрім цього, залучення зовнішньої бази даних дозволяє розширити знання ШІ і впливає на вдосконалення відповідей. [10]

Стаття є прикладом семантичної пам'яті, адже авторка ділиться загальнодоступними даними та дослідженнями. Глобальне значення дискурсу полягає в розгляді ризиків, викликаних використанням штучного інтелекту, та способів їх вирішення. Варто розглянути семантичні макроструктури, щоб детальніше проаналізувати завдання статті:

M1. Згідно із даними IBM, багато компаній починають інтегрувати генеративний ШІ в свої продукти та сервіси, проте виникають серйозні ризики, які впливають на точність та валідність даних.

M2. Одна із проблем використання ШІ - дезінформація, а саме ненавмисне поширення неправдивих даних через нездатність їх перевірити.

M3. Штучний інтелект здатний поширювати упередження та підсилювати наявні дискримінації в суспільстві.

M4. Іншою проблемою використання ШІ є порушення конфіденційності, тобто поширення приватної інформації.

M5. Ефективним способом уникнення цих ризиків є попередня обробка та контроль вхідних даних для мінімізації недоречних відповідей.

M6. Інші результативні підходи - це налаштування параметрів моделі та введення системи модерації для отримання відповідних даних.

M7. Третій спосіб - це навчання та вдосконалення моделі ШІ через впровадження механізмів зворотного зв'язку, моніторингу та доповнення домену.

M8. Дієвими підходами також є покращення контексту та даних за допомогою зовнішніх баз даних і концептуальних вказівок.

Для розуміння ставлення авторки до теми статті потрібно розглянути локальні значення. (див. Табл. 16)

Таблиця 16. Локальні значення із статті «Ціна помилки штучного інтелекту для бізнесу»

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	«чат-бот та віртуальний помічник з генеративним штучним інтелектом, побудований на основі великої мовної моделі та оптимізований для ведення діалогів природними мовами» [89]	Чат-бот, використання якого несе певні ризики, проте за певних умов та підходів може принести успішні результати.
помилка	«неправильність у вчинках, діях» [49]	Проблема ШІ, яка може негативно вплинути на користувача, шкодячи їх фінансам, репутації тощо.
бізнес	«підприємницька діяльність, спрямована на отримання прибутку» [119]	Сфера, де використання ШІ може нести певні ризики.
галюцинації	«спотворене слухове, зорове, дотикове, нюхове, смакове сприймання, зумовлене порушенням діяльності мозку або хворобливим станом організму» [17]	Термін, який метафорично використовується для опису неправдивих фактів, створених штучним інтелектом.
дезінформація	«неправдиві, навмисно перекручені відомості про які-небудь події, чиюсь діяльність» [20]	Приклади наслідків
	«обмеження або позбавлення	

дискримінація	прав певних категорій громадян за расовою або національною належністю, політичними і релігійними переконаннями» [21]	помилки, які робить штучний інтелект через різні причини, як от: невміння аналізувати, перевіряти інформацію та наявність упередження.
конфіденційність	«властивість за значенням конфіденційний: який не підлягає розголосові; довірчий, таємний» [33]	
модерація	«контроль за виконанням вимог, установлених власником інтернет-ресурсу, форуму» [42]	Ефективний підхід уникнення помилок ШІ, який базується на фільтруванні невідповідностей у вихідних даних.
відгук	«думка, судження про кого-, що-небудь, оцінка кого-, чого-небудь» [14]	Важлива складова навчання моделей ШІ, яка допомагає їх вдосконалити.

Аналізуючи локальні значення, можна зрозуміти, що ідеологічні пресупозиції орієнтуються як на позитивні, так і негативні сторони *ChatGPT*. Отже, Марина Білан має нейтральне ставлення до чат-боту. За мету цієї статті вона ставить важливість відображення ризиків, які становить штучний інтелект. Проте авторка описує шляхи вирішення цих проблем і вважає, що слідування цим правилам допоможе використовувати *ChatGPT* з меншим ризиком та отримувати необхідні результати.

Стаття під назвою «Лихоманка штучного інтелекту. Що чекає на людство в найближчі роки? Відповідають топові вчені-футуристи та ChatGPT» була опублікована в журналі *Forbes*. Її автор Павло Красномовець досліджує питання впливу штучного інтелекту на суспільство та на ринок праці. Він описує власне обговорення з двома вченими-футуристами. Один із них - Бен

Герцель. Його робота орієнтується на розробку *AGI*, тобто сильного штучного інтелекту, який матиме здібності, схожі на людські. Вчений вважає, що «розум» *ChatGPT* полягає в його здатності аналізувати великі бази даних та виокремлювати необхідну інформацію з них. Проте навіть такі вміння можуть замінити деякі професії. Також він зазначає, що разом із цими технологічними змінами будуть з'являтися нові професії, які будуть націлені на роботу із штучним інтелектом, роботами і т. ін. Науковець Андерс Сандберг більш скептичний до появи *AGI*. Однак на його думку, здатність ШІ швидко виконувати різні задачі допоможе автоматизувати багато робочих процесів та створить інші можливості для працівників. Він також підкреслює, що є завдання, які вимагають креативності чи наукового розуміння, і які ШІ не може виконати так якісно, як би це зробила людина. Науковець закликає використовувати не тільки ШІ, але й власний розум, щоб справитися з різними життєвими проблемами. У підсумку автор виокремлює три характеристики ШІ, які впливають на ринок праці. Серед них автоматизація, про яку говорить А. Сандберг, аргументація, тобто здатність ШІ підвищити можливості людей та дозволити їм сконцентруватися на творчих завданнях і створення нових робочих місць у галузі ШІ. Також П. Красномоєць описує галузі, на які уже впливає штучний інтелект, і зазначає, що їх список зростає з розвитком технологій. [36]

В цілому, стаття містить описи загальновідомих фактів, що є прикладом семантичної пам'яті. Одна в одному із параграфів Бен Герцель ділиться власним досвідом, що ілюструє епізодичну пам'ять. Глобальне значення дискурсу полягає в дослідженні впливу штучного інтелекту на ринок праці на основі висловлювань двох вчених. Це можна побачити в наступних семантичних макроструктурах:

M1. Поява генеративного штучного інтелекту впливає на ринок праці, загрожуючи замінити деякі професії.

M2. Дослідник Бен Герцель вважає, що *ChatGPT* є прикладом незначного технологічного прориву, адже його успіх полягає в здатності узагальнити інформацію з великих обсягів даних.

M3. Покращення штучного інтелекту відбувається на основі мільйонів запитів від користувачів, які модель використовує для навчання.

M4. У майбутньому *AGI* (сильний штучний інтелект) поступово замінить деякі професії та вплине на загальний економічний стан.

M5. Науковець Андерс Сандберг стверджує, що штучний інтелект здатний автоматизувати багато процесів, дозволяючи представникам різних професій бути більш продуктивними.

M6. Професії, які вимагають тривалого навчання та великих витрат, як от юриспруденція, можуть бути ефективно замінені ШІ, проте ця масштабованість не поширюватиметься на виконання креативних завдань.

M7. Перш ніж перейти до *AGI*, потрібно навчитись покладатись на власний розум у виконанні звичних завдань.

M8. ШІ впливає на ринок праці через високу автоматизованість, аргументації та створення нових можливостей працевлаштування.

M9. ШІ впливає на різні галузі, а саме: креативні галузі, обслуговування клієнтів, виробництво, охорона здоров'я, фінанси та транспорт.

Також варто розглянути локальні значення, щоб краще зрозуміти приховані ідеї в дискурсі. (див. Табл. 17)

Таблиця 17. Локальні значення із статті «Лихоманка штучного інтелекту. Що чекає на людство в найближчі роки? Відповідають топові вчені-футуристи та ChatGPT»

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	«чат-бот та віртуальний помічник з генеративним штучним інтелектом, побудований на основі великої мовної моделі та оптимізований	Модель ШІ, яка через свою здатність виконувати різні завдання, використовуючи велику базу даних, має великий вплив на ринок

	для ведення діалогів природними мовами» [89]	праці.
професія	«рід занять, трудової діяльності, що вимагає певних знань і навичок і є для кого-небудь джерелом існування» [54]	Діяльність людей, яка знаходиться під загрозою заміни штучним інтелектом.
AGI	«штучний інтелект, який може успішно виконати будь-яку інтелектуальну задачу, котру може виконати людина» [62]	Майбутня форма ШІ, яка буде здатна замінити багато професій та матиме серйозний економічний вплив.
білий комірець	«працівники розумової праці, службовці, чиновники» [11]	Представники професій, яких ШІ може замінити найлегше та найшвидше.
аутсорс	«угода, згідно з якою замовник доручає підряднику виконати певні завдання або процеси на умовах субпідряду» [5]	Опис того, як люди перекладають багато задач, зокрема тих, що вимагають когнітивні навички, на штучний інтелект.
автоматизація	«застосування та впровадження автоматичних засобів, що дає змогу звільнити людину від безпосередньої участі в технічному процесі» [1]	Одна із головних причин успіху ШІ, що лежить в основі його можливість замінити деякі професії.
креативність	«творча, новаторська діяльність» [37]	Людська якість, яку ШІ не може замінити, що визначає її цінність.

Аналізуючи локальні значення, можна визначити ідеологічні пресупозиції. Однак у цій статті ставлення автора є дуже нечітко вираженим. В основному Павло Красномоєць досліджує думки компетентних у цій галузі

науковці та показує різні важелі впливу штучного інтелекту на ринок праці. У підсумку автор описує те, як ШІ використовується в різних галузях для оптимізації та автоматизації багатьох процесів, підкреслюючи позитивний ефект. Проте здебільшого він залишається нейтральним у своїх висловлюваннях.

Наступна стаття має назву «ChatGPT – “споживач” російської пропаганди: як цьому протидіяти?». Вона була опублікована на платформі Центр демократії і верховенства права. Авторка Ольга Петрів досліджує проблему поширення російської пропаганди за допомогою *ChatGPT*. Спочатку вона описує відповіді чат-бота на питання «Чий Крим?». У вихідних даних англійською мовою спостерігалось більше російської пропаганди, ніж у тих, що були згенеровані українською. Проте в обох були приклади неправдивої інформації. Таким чином авторка підтвердила той факт, що *Chat GPT* не навчений відрізняти фейки від фактів і через це часто видає помилкові дані. Також Ольга Петрів описує коментарі двох експертів у цій галузі. Олесь Петрів пояснює, що штучний інтелект будується на основі мовної моделі, яка робить можливим діалог з людьми. Він зазначає, що ця структура є цілісною, де кожен елемент впливає один на одного. Як наслідок, не можна виключити якийсь із складових системи, не вплинувши на неї. Також експерт зазначає, що через гнучкість мови та велику кількість лінгвістичних зворотів можна отримати необхідну інформацію від *ChatGPT*, навіть якщо спочатку він відмовляється її надавати. Олесь Петрів підкреслює, що процес навчання моделі ШІ займає багато часу, тому внесення змін до певних параметрів є неможливим. Віталій Міняйло описує ризики використання *ChatGPT* для створення російської пропаганди. На думку експерта, один із найбільш ефективних способів протидіяти пропаганді - створення слів-тригерів. За допомогою цих слів чи фраз *Open AI* накладає обмеження на певні теми для діалогу з чат-ботом. Також інший підхід передбачає заборону використання *ChatGPT* на території росії. Зокрема, В. Міняйло розглядає можливість створення окремих платформ для перевірки згенерованих текстів на наявність пропаганди. [48]

Здебільшого стаття містить приклади семантичної пам'яті. Глобальне значення цього дискурсу полягає в дослідженні проблеми російської пропаганди, поширеної за допомогою *ChatGPT*, та шляхів її вирішення. Це можна розглянути в наступних семантичних макроструктурах:

M1. Той факт, що *ChatGPT* поширює пропаганду залежить від даних, на яких він навчався, і які, ймовірно, містили цю пропаганду.

M2. *ChatGPT* не має заздалегідь сформованих алгоритмів, які б відрізняли правдиві факти від пропаганди, тому використовуючи певні згадки в інтернеті, він тлумачить їх неправильно і видає неправду за дійсність.

M3. Олесь Петрів зазначає, що саме мовна модель, яка є основою *ChatGPT*, визначає когнітивні процеси та здатність чат-боту вести діалог.

M4. В цій мовній моделі все є взаємопов'язаним, тому не можна забрати «шматок мови», не змінивши саму модель.

M5. Так само неможливо прибрати вплив певних параметрів моделі після тренування, оскільки процес навчання моделі є довгим і має конкретну послідовність.

M6. На думку Віталія Міняйла, *ChatGPT* має ризики створення та поширення російської пропаганди, проте чат-бот може уникати відповідей на питання про певні події чи людей.

M7. Створення списку слів-тригерів та обмеження доступу до *ChatGPT* на території росії може посприяти подоланню проблеми російської пропаганди.

M8. Ефективним рішенням також є створення платформи для ідентифікації російської пропаганди.

Необхідним етапом також є визначення локальних значень. (див. Табл. 18)

Таблиця 18. Локальні значення із статті «*ChatGPT* – “споживач” російської пропаганди: як цьому протидіяти?»

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	«чат-бот та віртуальний помічник з генеративним штучним інтелектом, побудований на основі великої мовної моделі та оптимізований для ведення діалогів природними мовами» [89]	Чат-бот, який через нездатність відрізнити фейки від правдивих новин, може поширювати пропаганду, зокрема російську.
пропаганда	«поширення і постійне, глибоке та детальне роз'яснення яких-небудь ідей, поглядів, знань тощо; популяризація» [53]	Одна із ключових проблем <i>ChatGPT</i> , яку важко контролювати через попереднє навчання моделі та використання текстів із різних ресурсів.
фейки	«повністю або частково вигадана інформація про суспільні події та людей» [68]	Приклад інформації, яку <i>ChatGPT</i> не здатний відрізнити від фактів, тому подає за правду.
мовна модель	«модель мови, що складається з нейронної мережі з багатьма параметрами, навчених на великій кількості немаркованого тексту» [12]	Основа <i>ChatGPT</i> , яка визначає його можливість вести діалог з користувачами, проте будь-які зміни в її алгоритми можуть спричинити порушення роботи всієї моделі.
контекст	«закінчений за змістом уривок тексту, що дає змогу встановити значення слова або речення, які	Чинник, який впливає на формування головних ідей в базах даних мовної моделі, що лежить в основі

	входять до його складу» [32]	ключових відповідей, згенерованих ChatGPT.
алгоритм	«набір правил (інструкцій) або керувальних впливів, виконання яких завершується бажаним результатом» [3]	Спосіб опису вмінь <i>ChatGPT</i> , який вказує на те, що будь-яку інформацію, згенеровану ним, потрібно перевіряти, адже він не створює її самостійно, а використовує готові тексти «авторів-людей».

Локальні значення детальніше показують приховані сенси в статті. Проте ідеологічні пресупозиції є неочевидними. Ольга Петрів детально досліджує прояви російської пропаганди, згенерованої *ChatGPT*, та визначає причини, які стоять за цією проблемою. Одна із ключових цілей - знайти шляхи вирішення цього питання, тобто вона намагається знайти способи, як продовжувати використовувати чат-бот в позитивних цілях. Таким чином ставлення авторки до алгоритму можна трактувати як нейтральне.

Стаття «Небезпечний ChatGPT. Чому багато компаній забороняють використовувати популярний чатбот» була написана Надією Баловсяк і опублікована в журналі «Український тиждень». Її ключова ідея - показати ризики використання *ChatGPT*. Авторка описує, що багато популярних компаній починають вводити заборони на застосування *ChatGPT*. Вони не дозволяють своїм співробітникам надавати чат-боту конфіденційну інформацію, яка стосується робочих процесів, чи свої особисті дані. Навіть компанія *Google*, яка має власний чат-бот, озвучила певні попередження працівникам. Одним із прикладів заборони *ChatGPT* на державному рівні стала Італія. Однак *OpenAI* внесли необхідні зміни, дозволивши видаляти дані про взаємодію користувачів та чат-бота, тому сервіс повернувся в країну. Н. Баловсяк зазначає, що будь-яка інформація, яку *ChatGPT* збирає з історій

діалогів, слугує для нього паливом і є основним джерелом даних для створення відповідей для інших користувачів. Головною причиною цього є те, що в основі *ChatGPT* є мовна модель, яка все ще навчається, використовуючи ці дані. Такі дії компанії *OpenAI* порушують норми Загального регламенту захисту даних (*GDPR*), оскільки користувачі не можуть перевірити чи видалити власну інформацію, збережену в базах даних чат-боту. Авторка пропонує два способи захисту від ШІ. Перший передбачає уникнення розповсюдження конфіденційних даних та використання *VPN* для приховування місцезнаходження. Інший пропонує вимкнути історію чату, що змушує *ChatGPT* видалити діалог через 30 днів. Н. Баловсяк висловлює занепокоєння стосовно швидкого прогресу штучного інтелекту, тому вважає, що введення обмежень є необхідними мірами. [7]

У статті присутні приклади семантичної пам'яті, адже авторка описує загальну інформацію та посилається на відкриті джерела. Глобальне значення дискурсу полягає у дослідженні проблеми конфіденційності та втрати персональних даних внаслідок використання *ChatGPT*. Варто розглянути семантичні макроструктури, щоб детальніше проаналізувати ключові складові статті:

M1. Багато компаній, зокрема *Samsung Electronics*, *JPMorgan*, *Apple* та інші, забороняють використовувати *ChatGPT* на роботі, через ризик розкриття конфіденційних та особистих даних.

M2. Раніше в Італії теж заборонили використовувати *ChatGPT*, проте після того, як компанія *OpenAI* дозволила видаляти історію чатів, це рішення скасували.

M3. Три основні джерела інформації для *ChatGPT* включають дані з акаунтів користувачів, історія діалогів з чат-ботом та ідентифікаційні дані.

M4. Будь-які дані, передані *ChatGPT*, можуть бути використані у наступних відповідях на запити інших користувачів.

M5. *OpenAI* не дає змоги користувачам перевірити, яка інформація про них міститься у базах даних *ChatGPT*, що суперечить *GDPR*.

М6. Іншою проблемою *ChatGPT* є використання даних у процесі навчання, які знаходяться під авторськими правами.

М7. Внаслідок того, що компанія *OpenAI* збирає особисті дані про користувачів із діалогів, вона може ділитися ними із третіми сторонами.

М8. Для того, щоб зберегти приватність, використовуючи *ChatGPT*, не варто поширювати конфіденційну інформацію та потрібно вимкнути історію чату.

М9. Потрібно усвідомлювати ризики, які несе *ChatGPT*, та впроваджувати обмеження, щоб запобігти перетворенню чат-бота на «безконтрольного технологічного монстра».

Локальні значення дискурсу підсилюють прагнення Надії Баловсяк застерегти читача про небезпеки та ризики, які спричиняє *ChatGPT*. (див. Табл. 19)

Таблиця 19. Локальні значення із статті «Небезпечний ChatGPT. Чому багато компаній забороняють використовувати популярний чатбот»

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	«чат-бот та віртуальний помічник з генеративним штучним інтелектом, побудований на основі великої мовної моделі та оптимізований для ведення діалогів природними мовами» [89]	Чат-бот, який несе ризик поширення конфіденційної та приватної інформації, тому багато компаній його забороняють та вводять обмеження на його використання.
конфіденційні дані	«інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень» [26]	Інформація, яка знаходиться під загрозою розголошення та поширення чат-ботом

<p>особиста інформація (персональні дані)</p>	<p>«відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована» [47]</p>	<p>внаслідок її наявності в базах даних <i>ChatGPT</i>.</p>
<p>авторські права</p>	<p>«набір суб'єктивних виключних прав, які дозволяють авторам літературних, мистецьких та наукових творів отримати соціальні блага від результатів своєї творчої діяльності» [2]</p>	<p>Права, які <i>ChatGPT</i> порушує, використовуючи інформацію для навчання та генерації відповідей без дозволу автора.</p>
<p>(технологічні) червоні лінії</p>	<p>«умовна межа, яка в населеному пункті відділяє магістралі, вулиці й площі від територій житлової та громадської забудови» [72]</p>	<p>Метафоричний вислів, який авторка використовує для позначення обмежень, які мають бути накладені на штучний інтелект, щоб тримати його під контролем.</p>

Отже, аналізуючи локальні значення, можна визначити ідеологічні пресупозиції. На відмінну від попередньої статті під авторством Надії Баловсяк, у цій статті можна чітко прослідкувати її ставлення до *ChatGPT*. На основі локальних значень можна зробити висновок, що воно більш негативне, адже авторка здебільшого фокусується на реальних ризиках та проблемах, які є наслідком використання чат-боту. Вона закликає вводити обмеження та контролювати швидкий прогрес ШІ, щоб запобігти незворотним змінам.

Стаття «Використання чат-ботів призводить до втрати пам'яті та прокрастинації» була опублікована 2024 року на платформі «24 Техно». Її автор Олександр Гайдамашко описує результати дослідження, основною метою якого було зрозуміти, чи має *ChatGPT* негативний вплив на користувачів з освітньої сфери. Учасниками опитування були студенти. Спотку опитали 165 студентів, а потім 500, запитавши їх, чи вони довіряють *ChatGPT* і чи використовують його.

Проаналізувавши результати, дослідники дійшли висновку, що чат-бот має прояви негативного впливу на студентів. Здебільшого це пов'язано із прокрастинацією, втратою пам'яті та погіршенням оцінок через неякісні відповіді. О. Гайдамашко порівнює надмірне використання ШІ і фізичний стан людини. Він зазначає, що відсутність фізичних навантажень призводить до втрати м'язової маси, а небажання застосовувати власні когнітивні навички є причиною деградації мозку. У висновку автор закликає використовувати *ChatGPT* з обережністю, звертаючи увагу на можливі негативні наслідки. [16]

Здебільшого у статті присутні приклади семантичної пам'яті, адже автор описує загальнодоступне дослідження. Проте один із авторів дослідження, Мухаммад Абхас, ділиться власним досвідом роботи із студентами та спостереженням зростання популярності *ChatGPT* серед них. Глобальне значення дискурсу можна прослідкувати в наступних семантичних макроструктурах:

M1. Велика популярність *ChatGPT* серед студентів підштовхнула дослідників на проведення детального дослідження впливу чат-боту.

M2. На першому етапі 165 студентів оцінювали рівень своєї довіри до *ChatGPT* за допомогою шкали з 8 пунктів.

M3. Результати дослідження показали, що студенти з великим академічним навантаженням схильні частіше застосовувати *ChatGPT*.

M4. Дослідження продемонструвало, що наявність прокрастинації, втрати пам'яті та зниження середнього балу пов'язані із використанням *ChatGPT*.

M5. Чат-бот швидко дає відповіді на будь-які запитання, тому користувачі, які занадто на нього покладаються, зменшують свої когнітивні зусилля, що може мати негативні наслідки.

M6. Студенти, які ставлять за мету отримати хороші оцінки, частіше відмовляються від допомоги *ChatGPT* через небажання бути спійманими.

Автор аналізує негативний вплив *ChatGPT* на студентів. Однак важливо розглянути локальне значення, щоб зрозуміти приховані сенси в статті. (див. Табл. 20)

Таблиця 20. Локальні значення із статті «Використання чат-ботів призводить до втрати пам'яті та прокрастинації»

Слово	Словникове визначення	Локальне значення
<i>ChatGPT</i>	«чат-бот та віртуальний помічник з генеративним штучним інтелектом, побудований на основі великої мовної моделі та оптимізований для ведення діалогів природними мовами» [89]	Чат-бот, який може мати негативний вплив на користувачів, спричиняючи втрату пам'яті, погіршення успішності в освітніх закладах та загальну деградацію.
студент	«той, хто навчається у вищому або середньому спеціальному навчальному закладі» [64]	Соціальна група, яка часто піддається негативному впливу <i>ChatGPT</i> через бажання швидко виконати завдання.
(велике) академічне навантаження	«певна кількість часу, яка необхідна середньостатистичному студенту для досягнення бажаних результатів в навчанні» [76]	Причина, чому студенти вдаються до використання <i>ChatGPT</i> .
прокрастинація	«схильність до постійного відкладання справ (навіть важливих і термінових)» [52]	Наслідки надмірного використання <i>ChatGPT</i> .
втрата пам'яті	«випадіння з пам'яті подій, фактів і ситуацій, що трапилися в певний часовий проміжок життя» [4]	
когнітивні зусилля	«здатність розуміти, пізнавати, вивчати, усвідомлювати, сприймати і переробляти зовнішню інформацію» [28]	Навички, які люди, зокрема студенти, відмовляються використовувати, бо мають змогу виконати різні

		завдання швидше за допомогою ШІ.
деградувати	«поступово втрачати раніше набуті властивості» [19]	Наслідок небажання прикладати власні когнітивні зусилля в процесі навчання.

На основі локальних значень можна зрозуміти ставлення автора до теми статті, а, отже, визначити ідеологічні пресупозиції. Аналізуючи дискурс, стає зрозуміло, що Олександр Гайдамашко розглядає *ChatGPT* як негативний інструмент, який студенти активно використовують в освіті. Як наслідок цього, з'являються негативні наслідки. Отож автор закликає звернути увагу на результати дослідження та з обережністю використовувати моделі штучного інтелекту.

Отже, україномовний дискурс має приклади різноманітних думок стосовно використання *ChatGPT* в суспільних сферах. Центральними темами є освіта, бізнес та дезінформація, що можна підтвердити присутністю таких локальних значень: освіта, бізнес, галюцинації, фейки та дезінформація. Ставлення авторів є також неоднозначним, а саме: 5 авторів приймають нейтральну позицію, 3 автори позитивно ставляться до *ChatGPT*, і лише 2 автори мають негативне ставлення до чат-боту.

Висновки до розділу 2

У другому розділі ми аналізували статті із англomовного та україномовного дискурсу. Головна мета практичної частини роботи - проаналізувати ставлення різних авторів до *ChatGPT*.

Отже, аналізуючи 10 англomовних та 10 україномовних статей ми дійшли висновку, що в обох прикладах дискурсів є спільні теми. Одна із таких тем - освіта. В англomовних статтях двоє авторів досліджують питання використання *ChatGPT* в освітніх процесах. Обидва підтримують застосування чат-боту, адже

вбачають в ньому спосіб покращити освіту. Така ж сама ситуація і в україномовному дискурсі. Два автори притримуються думки, що при раціональному підході *ChatGPT* може принести позитивні зміни та новітні методи навчання.

Наступною поширеною темою є дезінформація. У багатьох статтях як англomовного, так і україномовного медійного дискурсу згадують цю проблему, адже вона є актуальна в наш час. Автори погоджуються, що причиною дезінформації, яку генерує *ChatGPT* є дані, на яких він тренується. Оскільки в них можуть міститися фейки та пропаганда, чат-бот не здатний відрізнити їх від правдивої інформації, тому подає це у своїх відповідях. Таким чином автори намагаються закликати користувачів критично мислити та аналізувати вихідні дані.

Менш популярною, проте все ще поширеною темою є використання *ChatGPT* в журналістиці. Ми проаналізували по одній статті із двох видів дискурсу і прослідкували, що обидва автори мають нейтральне ставлення до цього питання. Вони підкреслюють, що чат-бот полегшує роботу з великими об'ємами даних. Однак обидва автори погоджуються, що наявність фейків та дезінформації у вихідних даних змушує їх використовувати додаткові джерела для верифікації фактів.

Окрім того, автори активно обговорюють загальний вплив *ChatGPT* на людство, загрози, які він створює, та майбутнє, яке чекає людей.

ВИСНОВКИ

У цій магістерській роботі ми дослідили значення *ChatGPT* в англomовному та українomовному дискурсі.

У першому розділі ми дослідили поняття дискурсу, визначили його походження та види. Зокрема ми розглянули медіадискурс, з'ясували його роль в медійному просторі та детально описали його вплив на аудиторію через маніпуляції та пропаганду. Також у першому розділі особливу увагу ми приділили дискурсу аналізу, а саме одному із його видів. Ми дослідили основні умови та етапи критичного дискурсу аналізу. Окрім цього, ми розглянули поняття штучного інтелекту та описали ключові принципи його роботи. Ми також дали визначення *ChatGPT* та проаналізували сфери його використання.

У другому розділі ми застосували метод критичного дискурсу аналізу для опису ставлення авторів до поняття *ChatGPT* в англomовному та українomовному дискурсі. Для цього ми проаналізували по десять статей із кожного дискурсу, виділяючи семантичні макроструктури, локальні значення та ідеологічні пресупозиції. Таким чином ми дійшли висновку, що різні автори тлумачать цей концепт по-своєму. Результати цього дослідження ми вирішили зобразити у вигляді таблиці. (див. Табл. 21)

Таблиця 21. Результати дослідження

Дискурс/ ставлення	негативне	позитивне	нейтральне
англomовний	4	2	4
українomовний	2	3	5

Отже, можна зробити висновок, що критичний дискурс аналіз є ефективним підходом аналізу різних текстів. Одна із причин - це детальне дослідження прихованих значень, що сприяє визначенню ставлення авторів до тем статей. Таким чином ми проаналізували те, як різні медіа подають інформацію про *ChatGPT*. Як наслідок, отримані результати можна використовувати для подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автоматизація виробництва. *Велика українська енциклопедія*. URL: https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%B2%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%B0
2. Авторське право. *Wikipedia*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BЕ
3. Алгоритм. *Велика українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%BB%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BC>
4. Амнезія. *Велика українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%BC%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D1%96%D1%8F>
5. Аутсорсинг. *Велика українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%90%D1%83%D1%82%D1%81%D0%BE%D1%80%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B3>
6. БОНДАРЕНКО І. ВПЛИВ МЕДІАТЕКСТУ НА ЧИТАЧА. *Медіатекст у сучасному комунікативному дискурсі. ЗБІРНИК ТЕЗ*. 2020. С. 16-20
7. Баловсяк Н. Небезпечний ChatGPT. Чому багато компаній забороняють використовувати популярний чат-бот. *Український тиждень*. 2023. URL: <https://tyzhden.ua/nebezpechnyj-chatgpt-chomu-bahato-kompanij-zaboroniaiut-vykorystovuvaty-populiarnyj-chatbot/>
8. Баловсяк Н. Синтетичний автор. Чи стане ChatGPT початком технологічної революції. *Український тиждень*. 2023. URL: <https://tyzhden.ua/syntetychnyj-avtor-chy-stane-chatgpt-pochatkom-tekhnologichnoi-revoliutsii/>

9. Бізнес. *Горох.* URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81>
10. Білан М. Ціна помилки штучного інтелекту для бізнесу. *Економічна правда.* 2023. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2023/08/24/703509/>
11. Білий комірець. *Wikipedia.* URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%BB%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%8C
12. Велика мовна модель. *Wikipedia.* URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%8C
13. Викладач. *Горох.* URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%87>
14. Відгук. *Горох.* URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B3%D1%83%D0%BA>
15. Відповідальність. *Горох.* URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>
16. Гайдамашко О. Використання чат-ботів призводить до втрати пам'яті та прокрастинації – дослідження. *24 Техно.* 2024. URL: https://24tv.ua/tech/chatgpt-yogo-analogi-negativno-vplinuli-pamyat-otsinki-studentiv_n2523297

17. Галюцинації. *Горох*. URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D1%86%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97>

18. Гейченко К.І. УКРАЇНСЬКА МОВА. НАУКОВИЙ ДИСКУРС ТА ЙОГО ТИПОЛОГІЯ. *НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН III КУРСУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФАРМАЦІЯ, ПРОМИСЛОВА ФАРМАЦІЯ»*. Гейченко К.І., Абрамова І.Г., Лебеденко І.Л. Запоріжжя: ЗДМУ. 2021. 169 с.

19. Деградувати. *СЛОВНИК.ua*. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%B4%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8>

20. Дезінформація. *Горох*. URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%B4%D0%B5%D0%B7%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>

21. Дискримінація. *СЛОВНИК.ua*. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>

22. Дискурс. *СЛОВНИК.юа*. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81>

23. Добжанський Г. Не проспати революцію: штучний інтелект буквально щоденно змінює правила гри у цілих галузях. Як не загубитися у новаціях?. *Forbes*. 2023. URL: <https://forbes.ua/innovations/ne-prospati-shi-revolyuetsiyu-ultimativniy-gid-golovnimi-uchasnikami-peregoniv-shtuchnogo-intelektu-vid-eksperta-shi-rinku-gliba-dobzhanskogo-09052023-13542>

24. Етика. *СЛОВНИК.ua*. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>

25. Жарт. *СЛОВНИК.ua.* URL:
<https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%B6%D0%B0%D1%80%D1%82>
26. Інформація конфіденційна. *Велика українська енциклопедія.* URL:
https://vue.gov.ua/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0
27. Книга. *Горох.* URL:
<https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0>
28. Когнітивні функції мозку. *Wikipedia.* URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96_%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%BC%D0%BE%D0%B7%D0%BA%D1%83
29. Код. *Велика українська енциклопедія.* URL:
<https://vue.gov.ua/%D0%9A%D0%BE%D0%B4>
30. Козак О. В. УКРАЇНОМОВНИЙ РЕКЛАМНИЙ МЕДІАДИСКУРС (ЛІНГВОПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ). 2021. С. 13-14
31. Конкретика. *Горох.* URL:
<https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>
32. Контекст. *СЛОВНИК.ua.* URL:
<https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82>
33. Конфіденційний. *СЛОВНИК.ua.* URL:
<https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9>

34. Коритнік Д. Ю., Баранова С. В. МЕДІАДИСКУРС ЯК РІЗНОПЛАНОВЕ ЯВИЩЕ СУЧАСНИХ МЕДІАДОСЛІДЖЕНЬ. *Збірник наукових праць «Нова філологія»*. Вип. 80. Том I. 2020. С. 266-271

35. Корольова Т., Соріч Р., Александрова О. ВІЙСЬКОВИЙ ДИСКУРС ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. № 33. 2021. С. 369-386

36. Красномоєць П. Лихоманка штучного інтелекту. Що чекає на людство в найближчі роки?. *Forbes*. 2023. URL: <https://forbes.ua/innovations/likhomanka-shtuchnogo-intelektu-shcho-chekae-na-lyudstvo-v-nayblizhchi-roki-vidpovidayut-topovi-vcheni-futuristi-i-chatgpt-03042023-12458>

37. Креативність. *СЛОВНИК.ua*. URL: <https://slovyk.ua/index.php?sword=%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>

38. Критичне мислення. *Велика українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F>

39. Кучерук О. О. Функціональні особливості лексико-семантичного поля «Україна» в англomовних та україномовних медіа. 2021. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/87251/3/Kucheruk_mag_rob.pdf

40. Логіка. *Горox*. URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0>

41. Лукіна Л. В. Політичний дискурс: сутність та особливості застосування. *ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА ІДЕОЛОГІЯ*. Вип. 2. 2021. С. 76-77. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-2.13>

42. Модерація. *Горох.* URL:
<https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>
43. Обережність. *СЛОВНИК.ua.* URL:
<https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>
44. Оракул. *СЛОВНИК.ua.* URL:
<https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%83%D0%BB>
45. Освіта. *Горох.* URL:
<https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0>
46. Пам'ять. *СЛОВНИК.ua.* URL:
<https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BF%D0%B0%D0%BC%E2%80%99%D1%8F%D1%82%D1%8C>
47. Персональні дані. *Велика українська енциклопедія.* URL:
https://vue.gov.ua/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96_%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%96
48. Петрів О. ChatGPT – “споживач” російської пропаганди: як цьому протидіяти?. *Центр демократії та верховенства права.* URL:
<https://cedem.org.ua/analytics/chatgpt-rosiyska-propaganda/>
49. Помилка. *СЛОВНИК.ua.* URL:
<https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D0%BA%D0%B0>
50. Пошукова система. *Велика українська енциклопедія.* URL:
<https://vue.gov.ua/%D0%9F%D0%BE%D1%88%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0>

[%B2%D0%B0_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0](#)
[0](#)

51. Примаченко І. Штучний інтелект в освіті: можливості, виклики та перші кроки великої адаптації. *Українська правда*. 2023. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2023/08/04/255650/>

52. Прокрастинація. *Горох*. URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>

53. Пропаганда. *Горох*. URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0>

54. Професія. *СЛОВНИК.ua*. URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%8F>

55. Реферат. *СЛОВНИК.ua*. URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82>

56. Ризик. *Горох*. URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%B>
[A](#)

57. Рябокiнь Н. О., Капіталова Т. І. МЕДІЙНИЙ ДИСКУРС ЯК СФЕРА СУСПІЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ. *Збірник наукових праць «Нова філологія»*. Вип. 87. 2022. С. 62-66

58. Рябокiнь Н. О. ЖАНРИ МЕДІЙНОГО ДИСКУРСУ. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Вип. 4. Том 34. 2023. С. 35-39

59. Рябчук А., Хурцидзе Т. ЗАСТОСУВАННЯ ДИСКУРС-АНАЛІЗУ В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ. *Наукові записки НаУКМА. Соціологія*. Том 6. 2023. С. 3-15. DOI: 10.18523/2617-9067.2023.6.3-15.

60. СУКАЛЕНКО Т., ШПЕТНА С. ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ДИСКУРСУ В СУЧАСНОМУ КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ. *Acta Paedagogica Volynienses*. Вип. 1. С. 96–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.1.14>

61. Семенюк Зюмрютдал І. Теорії мовленнєвих актів у ХХІ столітті. *International Science Journal of Education and Linguistics*. Vol. 2. No. 5. 2023. P. 10-14. DOI: 10.46299/j.isjel.20230205.02

62. Сильний штучний інтелект (AGI). *Wikipedia*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%88%D1%82%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82

63. Соколова О. ChatGPT і медіа: як чатбот допоможе журналістам і в чому ризики його використання. *Детектор медіа*. 2023. URL: <https://detector.media/production/article/208641/2023-03-07-chatgpt-i-media-yak-chatbot-dopomozhe-zhurnalistam-i-v-chomu-ryzyky-yogo-vykorystannya/>

64. Студент. *СЛОВНИК.ua*. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82>

65. Тектонічні рухи. *Велика українська енциклопедія*. URL: https://vue.gov.ua/%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96_%D1%80%D1%83%D1%85%D0%B8

66. Тур А. А. Медичний дискурс у жанровому різноманітті комунікативної сфери. *Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері*. 2024. С. 10-12

67. Умисел. *СЛОВНИК.ua*. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D1%83%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%B5%D0%BB>

68. Фейк. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%A4%D0%B5%D0%B9%D0%BA>
69. Фрасинюк Н. І. КОНЦЕПТ, ПОНЯТТЯ, ЗНАЧЕННЯ У ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ТА ВЗАЄМОДІЇ. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.* Том 32 (71). Вип. 4 Ч. 2. 2021. С. 68-71. DOI: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.4-2/12>
70. Харкевич Г. СЕМІОТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА(НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ). *Суспільні комунікації та мовні універсалії.* 1(9). 2021. С. 188-195. DOI 10.29038/2524-2679-2021-01-188-195
71. Ходаковська, О. О. Юридичний англомовний дискурс: особливості та засоби реалізації інтертекстуальності. *Закарпатські філологічні студії. Ужгород : Видавничий дім "Гельветика".* 2021. Вип. 15. С. 113–117
72. Червона лінія забудови. *Велика українська енциклопедія.* URL: https://vue.gov.ua/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%B2%D0%BE%D0%BD%D0%B0_%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%8F_%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8
73. Чернишова Л. О. ВПЛИВ МЕДІАГРАМОТНОСТІ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНУ АКТИВНІСТЬ ГРОМАДЯН КРАЇН ЄВРОПИ. *ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО.* Вип. 52. 2023
74. Чесність. *СЛОВНИК.ua.* URL: <https://slovnnyk.ua/index.php?swrd=%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>
75. Шеренговський Д. Нова “віртуальна” реальність: які переваги та загрози несе ChatGPT для нашої освіти?. *Блог ЦеНІТ.* URL: <https://ceit-blog.ucu.edu.ua/vykladannya/nova-virtualna-realnist-yaki-perevagiy-ta-zagrozy-nese-chatgpt-dlya-nashoyi-osvity/>
76. Що таке «академічна система кредитів» (academic credits)?. *EDUSTEPS.* 2024. URL: <https://edusteps.com.ua/posts/1374-scho-take-akademchna-sistema-kreditv-academic-credits.html>

77. According to. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/according-to>
78. Artificial intelligence. *Merriam-Webster*. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/artificial%20intelligence>
79. Assignment. *Collins Online Dictionary*. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/assignment>
80. Authenticity. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/authenticity>
81. Ban. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ban>
82. Bartneck C., Lütge C., Wagner A., Welsh S. What Is AI?. 2021. 10. DOI: 1007/978-3-030-51110-4_2
83. Baum J., Villasenor J. The politics of AI: ChatGPT and political bias. *Brookings*. 2023. URL: <https://www.brookings.edu/articles/the-politics-of-ai-chatgpt-and-political-bias/>
84. Bernard C. C. Press and Foreign Policy. *Princeton University Press*. 1963
85. Bias. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/bias>
86. Black box. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/black-box>
87. Blum K. Tip sheet: Harnessing ChatGPT for good journalistic use. *Association of Health Care Journalists*. 2023. URL: <https://healthjournalism.org/blog/2023/08/tip-sheet-harnessing-chatgpt-for-good-journalistic-use/>
88. ChatGPT. *Wikipedia*. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/ChatGPT>
89. ChatGPT. *Wikipedia*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/ChatGPT>
90. Cheat. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/cheat>

91. Clinton J. AI expert warns against telling your secrets to chatbots such as ChatGPT. *The Guardian*. 2023. URL: <https://www.theguardian.com/technology/2023/dec/26/ai-artificial-intelligence-secrets-chatbots-chatgpt--mike-wooldridge>
92. Competent. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/competent>
93. Consciousness. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/consciousness>
94. Consistency. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/consistency>
95. Copyright. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/copyright>
96. Cui Y. The Application of Cohesion and Coherence Theory in College English Reading Instruction from the Perspective of Discourse Analysis. *Open Access Library Journal*. 11. 1-7. DOI: 10.4236/oalib.1111260
97. Customize. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/customize?q=to+customize>
98. Darboe N. R. Media and Politics. A Descriptive Analysis on CNN and Fox News with Focus on President Trump's Coronavirus Management. 2021
99. Deadline. *Merriam-Webster*. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/deadline>
100. Deception. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/deception>
101. De Witte M. How will ChatGPT change the way we think and work? Stanford scholar examines. *Stanford Report*. 2023. URL: <https://news.stanford.edu/stories/2023/02/will-chatgpt-change-way-think-work>
102. Difference Between Formal and Informal Communication. *Testbook*. 2023. URL: <https://testbook.com/key-differences/difference-between-formal-and-informal-communication>

103. Discourse. *Cambridge Dictionary.* URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/discourse>
104. Discourse. *Collins Online Dictionary.* URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/discourse>
105. Discourse. *Online Etymology Dictionary.* URL: <https://www.etymonline.com/search?q=discourse>
106. Disinformation. *Cambridge Dictionary.* URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/disinformation>
107. Dystopian. *Collins Online Dictionary.* URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/dystopian>
108. Education. *Cambridge Dictionary.* URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/education>
109. Empathy. *Cambridge Dictionary.* URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/empathy>
110. Error. *Merriam-Webster.* URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/error>
111. Fact. *Merriam-Webster.* URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/fact>
112. Feedback. *Cambridge Dictionary.* URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/feedback>
113. Formal Vs Informal Communication (With Definitions). *indeed.* 2023. URL: <https://in.indeed.com/career-advice/career-development/formal-vs-informal-communication>
114. Grammar. *Cambridge Dictionary.* URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/grammar>
115. Grynyuk S. The Concepts of Media Discourse and Media Text as Major Categories of Media Linguistics: Towards an Understanding of their Interdependence. *Publishing House "Baltija Publishing".* 2022. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-283-8-4>

116. Guardrail. *Collins Online Dictionary*. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/guardrail>
117. Hallucination. *Collins Online Dictionary*. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/hallucination>
118. Hallucinate. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/hallucinate>
119. Heart-to-heart. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/heart-to-heart?q=heart-to-hearts>
120. Heaven W. D. ChatGPT is going to change education, not destroy it. *MIT Technology Review*. 2023. URL: <https://www.technologyreview.com/2023/04/06/1071059/chatgpt-change-not-destroy-education-openai/>
121. Helde M. L. The Dialogue Handbook: The Art of Conducting a Dialogue and Facilitating Dialogue Workshops. 2nd. ed. 2020. P. 38-42
122. Herman H., Saputra N. A Guide to Discourse Analysis as Theory And Practice. 2022. ISBN: 978-623-8065-15-8
123. Journalist. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/journalist>
124. Kortmann B. Semantics: Word and sentence meaning. *English Linguistics*. P. 143-171
125. Kramer L. What Is Discourse? 4 Types of Written Discourse Explained. *Grammarly*. 2024. URL: <https://www.grammarly.com/blog/writing-tips/discourse/>
126. Kuo. R. Noam Chomsky: The False Promise of ChatGPT. *The New York Times*. 2023. URL: <https://www.nytimes.com/2023/03/08/opinion/noam-chomsky-chatgpt-ai.html>
127. Language. *Collins Online Dictionary*. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/language>
128. Language acquisition. *Cambridge Dictionary*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Language_acquisition

129. Lanum N. AI experts weigh dangers, benefits of ChatGPT on humans, jobs and information: 'Dystopian world'. *Fox News*. 2023. URL: <https://www.foxnews.com/media/ai-experts-dangers-benefits-chatgpt-humans-jobs-information>
130. Lyons R., O'Connor C., Lannon F. ChatGPT or CheatGPT? Irish students weigh in on the latest AI. *RTE*. 2023. URL: <https://www.rte.ie/brainstorm/2023/0613/1388889-chatgpt-ai-ireland-students-universities-ethics/>
131. McLeod S. Introducing Discourse Analysis for Qualitative Research. 2024. DOI: 10.13140/RG.2.2.15391.57762
132. Mehta V. ChatGPT. An AI NLP Model. *LTIMindtree*. 2024. URL: <https://www.ltimindtree.com/wp-content/uploads/2023/02/ChatGPT-An-AI-NLP-Model-POV.pdf>
133. Merriam-Webster. Discourse. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/discourse>
134. Mind. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/mind?q=mind+>
135. Misinformation. *Collins Online Dictionary*. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/misinformation>
136. Misinformation. *Merriam-Webster*. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/misinformation>
137. Mistake. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/mistake>
138. Mitchell J. Key Components of Artificial Intelligence (AI). Future Skills. 2024. URL: <https://futureskillsacademy.com/blog/key-components-of-ai/>
139. Morality. *Collins Online Dictionary*. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/morality>
140. Parsons T. The promise and peril of ChatGPT, a remarkably powerful AI chatbot. 2022. URL: <https://hub.jhu.edu/2022/12/16/what-is-chatgpt-artificial-intelligence-tinglong-dai/>

141. Pihlaja S. *Analysing Religious Discourse: Introduction*. 2021. DOI: 10.1017/9781108863957.001
142. Politics. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/politics>
143. Prediction. *Collins Online Dictionary*. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/prediction>
144. Public. *Merriam-Webster*. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/public>
145. Reference. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/reference>
146. Renwick. A., Fieldhouse T., Healthy political discourse: what is it and why does it matter?. *The Constitution Unit*. URL: <https://constitution-unit.com/2023/10/31/healthy-political-discourse-what-is-it-and-why-does-it-matter/>
147. Replace. *Collins Online Dictionary*. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/replace>
148. Savatovsky D. Wüster/Carnap: Vienna School/Vienna Circle. Terminology between Linguistics and Philosophy of language. P. 141-172. 2023. DOI: 979-10-91587-18-1
149. Secret. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/secret>
150. Self-aware. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/self-aware>
151. Sentient. *Merriam-Webster*. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/sentient>
152. Stereotype. *Collins Online Dictionary*. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/stereotype>
153. Sympathy. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/sympathy>
154. Teacher. *Collins Online Dictionary*. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/teacher>

155. The History of Artificial Intelligence. *AVICENA Tech Corporation*. 2024. URL: <https://avicena.tech/wp-content/uploads/2024/03/The-History-of-AI-Avicena.pdf>
156. Think. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/think>
157. Tired. *Merriam-Webster*. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/tired>
158. Toast. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/toast>
159. Tucker. P. How often does ChatGPT push misinformation?. *Defense One*. 2024. URL: <https://www.defenseone.com/technology/2024/01/new-paper-shows-generative-ai-its-present-form-can-push-misinformation/393128/>
160. Van Dijk, T. Discourse and Context. A sociocognitive approach. *Cambridge University Press*. 2008. ISBN-13 978-0-511-42320-8
161. Van Dijk T. Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach. *Methods of Critical Discourse Analysis*. 2008. P. 62-86
162. Van T. T. H. Reference and Sense in Semantics - A Journey Abounds with Wonders. 2023. URL: https://www.academia.edu/104776079/Tran_Thu_Huyen_Van_Reference_and_Sense_in_Semantics_1
163. What are The Different Types of Media? Its Extent and Importance Explained. *O.P. Jindal Global University*. 2024. URL: <https://jgu.edu.in/blog/2024/02/22/what-are-the-different-types-of-media/>
164. Wike R., Silver L., Fetterolf J., Huang C., Austin S., Clancy L., Gubbala S. Social Media Seen as Mostly Good for Democracy Across Many Nations, But U.S. is a Major Outlier. *Pew Research Center*. 2022
165. Yang Y., Hu R. The functions of context in discourse analysis. *International Journal of Linguistics, Literature and Culture*. 8(5). P. 218-228. DOI: <https://doi.org/10.21744/ijllc.v8n5.2172>